

Forfatter: Drachmann, Holger

Titel: Forskrevet

Citation: Drachmann, Holger: "Forskrevet", i Drachmann, Holger: *Forskrevet*, udg. af Lars Peter Rømhild, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2000, s. 389. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-drachmann14valshoot-idm140708761038688.pdf> (tilgået 10. maj 2024)

Anvendt udgave: Forskrevet

Første Bog

I

At Menneskene kan klumpe sig sammen i saa smaa Reder - holde ud at leve dér - ovenikøbet kalde Reden for en nærsom og hyggelig lille Købstad!

Og i saadan et Hul - i *dette* Hul - er jeg selv født! tænkte Gerhard. Gud véd, hvor mange af sine Ufuldkommenheder og Mangler man skylder de første, bestemmende Barndomsindtryk?

For fem Øre Intelligens fordelt paa et Par tusind Individuer af begge Køn - uden at medregne Børn og Hunde. Brødnid, Sladder og politisk Ufordragelighedi. Et Kastevæsen, tilsyneladende medgørligt, i Virkeligheden ufordrageligt som det indiske. Henover Hovederne paa hele Menigheden gaar Tidens og Menneskehedens store Spørgsmaal som en Flok svirrende Duer. Ingen har Bud efter dem, ingen sender Brev med dem. En Plaskregn er - som Franskmanden siger - en Begivenhed; og den Ulykkelige, der oprindeligt kom hertil med en og anden Idé at tære paa, vil inden faa' Aars Forløb finde sig tommere end den stupideste Hovedstadsfilister. At være blandt de fremligste Honoratiores her, er at være paa Frysepunktet af Kultur. Man skulde tro, at alle Byens Figurer var udsprungne af en Lystspildigters Opfindsomhed. Man smiler - indtil man opdager, at disse Figurer er Mennesker og har samme Fordring, som En selv, paa at ville tages alvorligt. Og har man opdaget det, saa véd man ikke, om man skal give sig til at græde.

Gerhard havde været der et Par Dage kun; og han vidste Alt, kendte dem alle. Lægen og Borgmestren, Provst og Apotheker, den store Agent og den lille Toldkontrollør, de Handlende, Skipperne, Haanciværkerne, de Fattige, Krøblingerne, Idioterne, den 390 »gale« Sidse - alle forekom de ham at høre med til et Farce-Optog. Men da han saa', hvor alvorligt søvndysset, med hvilken Følelse tillige af Ansvar og Egenværdighed de bevægede sig i deres Rolle - uden at han samtidig mærkede et Digtersmil, en dramatisk Hensigt bagved - saa gruede han.

Der gives altsaa et Værre end Døden; - der gives et Ophør, en Tilintetgørelse, som *lever* .

Han kunde intet ytre til dem; thi de forstod ham ikke. Deres Sprog var et andet end hans - og dog gjorde de Fordring paa at tale et fælles. Det var Synd - syntes han - at ironisere over dem; og naar han i sit stille Sind vilde beklage dem, saa mærkede han, hvor deres Selvsikkerhed irriterede ham. Forholdet var utvivlsomt det, at de paa samme Tid var bange for ham og saa' ham over Hovedet. De kunde intet faa ud af ham, saa reserveret han var; og de havde paa Fornemmelsen, at han kiggede dem »durk«. - - -

Mødet med Kusinen havde straks forstemt ham. Hun vilde kaste sig om hans Hals.... og i samme Øjeblik stod de begge to stille, saa' paa hinanden og kunde ikke finde hinanden. Hvor Fattigdom og sørgelige Forhold dog vansirer og skæmmer!

Og saa *denne* Fattigdom, der til en Begyndelse har Dannelse, Ungdomsformhed, Selvfølelse at dække sig med - og som Tomme for Tomme sænker Niveauet.... som endnu smiler, endnu i Snittet paa en plettet Kjole søger at maskere sig.... og dog er Masken faldet og Smilet en sørgelig Grimace!

Aa hvor det skar ham i Hjærtet - og dobbelt, da han saa', hvorledes hans Bevægelse straks blev iagttaget og slog et Saar - *et* af de mange, som var tilføjet dette brave, energiske og kærlige Kvindehjærte.

Du - finder mig - vist meget forandret? spurgte hun med et trist Koketteri, idet hun saa' ned ad sig, skød de halvt-snuskede Børn tilside og pegede paa en Stol i den mer end halvt snuskede Stue.

Han nænnede ikke at lyve. Man bør altid nænne at lyve lidt overfor en stakkels Kvinde - tænkte han, men sagde: Ja - jeg finder 391 Dig unægtelig forandret. Kære, hvor gør det mig ondt for Dig!

Jamen - Du maa ikke sige noget Haardt til ham. Lov mig det! Han er, med alt det, virkelig god imod mig - og Børnene hænger ved ham.... og - desuden - det nytter jo ikke noget. Det er engang som det er! sagde hun.

Der var ingen Taarer i disse Øjne - ikke længer. Saa meget mere følte han sig snæret om Hjærtet ved dette Udtryk - Ediths eget! Han klappede Børnene paa Hovederne; en lille Pige, en Vildkat, entrede op ad ham; hun blev vist ud af Moderen; Barnet havde Moderens Ungdomsøjne - men nogle stygge Lader - maaske fra daarlig Omgang paa Gaden - maaske Arv fra Faderen, Hr. Alfred Ottosen, hvem Gerhard ikke saa'..... Han

var just paa denne Tid ude i Byen - til et Møde - et Møde i Anledning af »Akkorden« - forklarede Kusinen med en pinlig Omhyggelighed i at vælge saadanne Udtryk, der kunde berolige Fætteren.

Gerhard tænkte ved sig selv: Han sidder paa Værtshus!

Saa gik de lige til Sagen, talte om Gælden, om Kavtioneer, det besvegne Beløb..... den af de »store« Købmænd, som var strengest mod Hr. Ottosen..... om Mulighed for at begynde Noget igen. Fru Ottosen fremhævede sin Mands Arbejdsevne og hans Sorgløshed - alle hans selskabelige Anlæg, for L'hombre, Pianofortespil, Dilettantkomedie - hvilken udmærket Taler han var - hvor virksom i det politiske Liv.... hvorledes han havde kæmpet imod de stedlige Venstremænd og holdt Foredrag imod Socialismen.... Dernæst talte de om at indløse nogle Møbler - om hvorvidt Gerhard vilde medvirke ved en privat Forestilling, som de tidligere L'hombrevenner blandt Honoratiores havde stillet i Udsigt..... om Gerhard muligvis vilde skænke et Maleri til Bortlodning - om han havde mange Bestillinger - om hvordan hans Kone levede - om hun var saa smuk, som man sagde; osv.....

Og som de talte, følte Gerhard Niveauet sænke sig Trin for Trin, en Kløft aabne sig med et sørgmodigt Svælg mellem ham og dette stakkels falmede Kvindemenneske dér! Hvor var hendes Ungdomsfrejdighed og hendes Pige-Undseelse? hendes altid 392 hungrige Intelligens, der havde arbejdet saa kvikt omkap med den grønne Student og Maler? At han med *hende* skulde tale om mislige Affærer - uden at hun rødmede! At »Venstremænd og Socialister« for hende var bleven til Ondet - som Helten Ottosen bekæmpede - medens hun ydmyg nævnede L'hombre-Honoratiores og Gerhards smukke Kone - sammenfattende dem under Et, som man nævner og misunder Jordens Mægtige! Hun, den revolutionære Kusine - hans Ungdomsleges ironi-ombæltede Valkyrie!

Ravnekrog, Næringsborg, Fattigdom, Forkuelse!

Han havde Taarer i sit Hjærte, da han afslog at tage til Takke dér til Middag. Han havde allerede bestilt Maden til sig paa Gæstgivergaarden - sagde han. Men til Aften skulde han komme - for at hilse paa hendes Mand.

Og da han gik, idet han med et Haandtryk besvarede hendes halvt hysteriske Tak, kunde han have grædt ved hendes Øjekast: saa pinligt-bønligt - en Bøn om ikke at være haard imod Manden.... Manden, hvem hun skammede sig ved - og elskede!

Altsaa, den Følelse *kan* dog ikke dø! sagde han ved sig selv. Eller - er det Vanen, Nøden, der binder hende til ham - og saa en Rest af Stolthed overfor mig - mig, hvem hun sidst af alle vilde vise sit Indres virkelige Misère for? Hvem véd! -

Han spiste til Middag paa Gæstgivergaarden, hvor han lod Maden bringe op paa sit Værelse. For hver Bid, han tog, faldt han i Tanker.... af dem, man med Anstrengelse maa rive sig ud af; han *vilde* ikke fortryde, at han havde handlet, som han havde. Det var jo hans Ungdoms Gæld, han betalte.... at sige, som han skulde til at betale. Men hun - for hvem han havde forskrevet sig - hun skulde blot ane....!

Og han spurgte sig selv: havde Du set hende *saaledes* - vilde Du da muligvis have besvaret hendes Brev og Telegram anderledes? -

Hvor havde han dog ikke i disse Aar bundet sig til det komfortable Liv - til en behagelig Nydelse af sin Frihed, den være sig nok saa parret med det Kedsommelige! Han hørte en Tid til, som 393 har indarbejdet sig i Forfinelse, fordringsfuld i Vaner, kræsen i Smag.... *det* erkendte han i dette elendige Gæstgiverhul, hvor Seng, Servante, et slidt Listetæppe, et »Tyrolerlandskab«, en skæv Hængereol med en Bibel, Knigges Omgang, nogle folkelige Almanaker og Topsøes Fra Amerika - i et ubestemt Tidsrum skulde være hans Fange-Bohave og aandelige Forfriskning.

Han havde læst i Topsøes Amerika - men ikke turdet blive ved. Han frygtede, at han skulde give efter for en Tilbøjelighed til at søge Frihed og Forglemmelse fjærnt vesterpaa - uansét Forfatterens københavnske Reservationer.

Nu sad han her og tænkte paa Edith! hun som *blev* og holdt ud.

Da Eftermiddagen og Skumringen faldt paa, udholdt han ikke længer Ensomheden. Han gik nedenunder i Gæstestuen. Der var en Del Folk, som i Halvmørket forekom ham alle ens - Byens Honoratiores eller Handelsrejsende. Tobaksrøg var der og Snak; ikke altfor livlig Diskussion; man talte

»en om et Kirktaarn og en om en Mast« -

og just som det bellmanske Vers faldt ham ind, rejste en noget undersætsig Herre sig, gik tæt hen til ham, viste ham et bredt, plusset Ansigt med umotiveret ungdommelige Træk, omhyggeligt børstet Kindskæg, nedfaldende Flip og Staal-Pincenez - hviskende, idet han exalteret trykkede hans Haand: Jeg er

Ottosen - Tak, kære Svoger! Tak!....

Og »Svoger« trak Gerhard med sig hen til det runde Bord foran Sofaen, fik ham sat paa en Stol, begyndte en Præsentation af de Tilstedeværende - afbrød saa, for at ringe paa Opvarningsjomfruen, forlangte Kaffe, Likør og Cigarer (som Gerhard senere fik paa Regning) holdende og ledende Traaden i en Samtale, hvori Gerhard kun med Enstavelserord tog Del. Det syntes Hr. Ottosen om at gøre, at Hr. Gerhard stilledes i det gunstigste Lys - uden at han derfor anbragte en Skæppe over sit eget; han indflettede sit »Ikkesanct, kære Svoger« ved Spørgsmaal om Kunst, Hovedstadsliv og Politik - strørende med sin fede Haand et »Dér kan I se!« rundt omkring blandt Købmænd, Apotheker, Kontrollør, 394 Agent og Dampmøller.... og pludseligt, da Gerhard rømmede sig under Hr. Ottosens »vi maa dog alle sorn én erklære Socialismen for en Udskejelse, en Kræftskade«.... pludseligt styrkede Socialismens Bekæmper sig med to smaa Likører - og efter et opmærksomt Blik paa Gerhards reserverte Ansigt, gled Udskejelsen blideligt over til at blive en Sygdom »hvorpaa en klog og kærlig Læge kan raade Bod« - medens Kræftskaden ganske bortamputertes.

Gerhard overhørte, hvad der videre drøftedes til Landets Beroligelse og Verdens Fred; saasnart han kunde, rejste han sig, bukkede for Herrerne og gik ud i Gangen, hvor han havde Hat og Paletot.

Ottosen fulgte med:

De vil dog ikke forlade os allerede, kære Svoger? spurgte han forceret frejdig.

Jo jeg vil! svarede Gerhard kort.

Jamen?....

Jeg plejer at gaa min Aftentur! sagde Gerhard.

Saa følger jeg Dem! De gaar maaske hjem til Hanne?....

Jeg gaar mig en Tur - og jeg gaar helst alene! lød Svaret.

Aa - Hr. Gerhard! Er De vred paa mig - er De meget, meget vred paa mig? Gud, jeg føler dybt, hvor uværdig jeg maa staa i Deres Øjne - og hvor ædelt De har handlet imod mig - imod os.... og hvis et helt Livs Taknemlighed - ja og et redeligt Arbejde i Afsavn og Ydmyghed kan tilbagebetale Dem, hvad De maaske ikke savner - men som for os er - aa!....

Hr. Ottosen vilde kaste sig til »Svogerens« Bryst.

Gerhard rystede ham afsig. De var for hule, altfor lavede, disse Udgydelser. Det gjorde Gerhard ondt for denne Fyr - og paa samme Tid var Manden ham næsten modbydelig. Saa tørrede Hr. Ottosen et Par Likør-Taarer af sine Øjne og gik ind i Klubben igen. Gerhard drev op igennem Byen.

395

II

Han slentrede i det begyndende Tasmørke hen ad den lange, nøgterne Gade, hvor den ene Skorstenspipe ikke syntes at turde hæve sig over den anden. En nyopført Sparebank gjorde Undtagelsen - og saa Agentens, den store Brænderiejsers, toetages Hus. *Han* turde være sig sin Magt bevidst - han, med sin gammeldags Fusel, hvori Byens Borgere og Omegnens Smaafolk havde opstrammet og sløvet sig gennem Generationer.

Da der langt borte, i Aftnens dæmrende Tysthed, viste sig en enkelt Fodgænger, drejede Gerhard kort om ad det smalle Brostræde ned til den øde Havneplads. Under ingen Omstændigheder vilde han i Snak med Mennesker. En afdød Mudderpram spærrede Havneløbet mellem de to Bolværker, en Dæksbaad og en ensom Jagt laa fortøjet ved Brohovedet. En firkantet, dværgagtig Mand stod og saa' paa en omvendt Trillebør, som for at udgranske, hvad dér vel kunde have været i; og drev langsomt afsted, med Hænderne bagpaa Ryggen, Hovedet sænket. Alt syntes sænket i passive Grublerier - Prammen, Jagten, de nærmeste, gamle, krogede Bygninger, hvis altfor høje »kølsprængte« Tage tyngede paa udbolnede Mure med smaa asthmatiske Vinduer i. Det var ikke Liv, dette - men et malet Billed - en Radering - en gammel Hollænder - en van der Neer. Mørkere blev disse Silhouetter, der ragede op mod Foraarshimlens mere og mere svindende Skær. Gerhard satte sig paa noget Tømmer, tog sin lille Pipe frem og gav sig til at ryge. Tungere blev han om Hjærtet - indtil han følte, hvorledes Aftnens store, udelte Stemning skød sig ind i og løftede op paa hans

Sind. Ud over Havnen saa' han, kendte denne korte, kraftige Arm af Fjorden - med den fremskydende Sandbanke - »Flakket« - bag hvilken Østersøen blaenede stille bort i den Nat, der tøvende højtideligt nærmede sig. Han havde staaet her om Formiddagen - iforgaars, da han kom, og igaar, da han var lige ved at rejse igen - og fundet Landskabet saa fladt, interesseløst, uden Skønhed - uden Interesse for *ham*. Nu sad han her, og stirrede og tænkte - og sænkede sig mere og mere i Vemoden, den dybe, bløde Erkendelses Vemod: at det jo var i 396 denne lille Ravnekrog, han var født - her havde han, indtil sit ottende Aar, leget paa og ved dette Vand - ude under Sandbanken var han strandet med en Kammerat - histovre i den gamle Bygning, med det kølsprængte Tag over de smaa Vinduer, havde han faaet Straf af sin Moder - hende, han kunde huske som gennem et Slør af Solstøv, naar det var Dag, og af Mørkerædhed, naar det blev Aften - medens han forgæves søgte efter Faderens Træk. Hans Fader var blevet til Onklen; altfor tidligt var Drengens Barndom rykket op med Rode her og indplantet i Hovedstaden. Men nu, denne Aften, syntes han at se sin Moders Ansigt, indrammet af en Blondekappe med lila Baand, kigge ud gennem en af de smaa Ruder i den gamle Økonom-Bolig.... og hun aabnede Vinduet og kaldte ad ham, med en i sin Myndighed blidt klingende Stemme: Henrik dog! er Du nu faldet i Vandet igen? Kom ind - det er sent!.... Og hun havde saa kloge og bedrøvede Øjne.

Han bøjede sit Hoved, holdt Haanden for sine Øjne, lod Piben gaa ud,

Sæt at det var hans Moder - en halvbedaget gammel Kone, mild, god, overbærende - han her skulde have besøgt! Hvor kunde han ikke have talt med, betroet sig til hende! Aa, en Moder - en Moder!

Eller.... hvad véd vi derom? Vokser vi ikke først fra vore Klæder - saa fra vore Meninger - vore Venner.... hvorfor skulde vi ikke vokse fra vore Forældre? Det er bittert - maaske. Men er ikke Livet bittert? Vi fødes - kastes ud - vore Kære dør - eller vi dør fra dem. Jo mindre vi fæster os ved noget, desto bedre. Livet er kun én Ting: Arbejde!

Og han skulde arbejde.

Han sad længe bøjet, svingende frem og tilbage med sin Pibe. Saa blødt og bevæget han var stemt, saa haarde forekom ham disse Ord: »han skulde arbejde«. Der laa Arbejde bag Alt - bag Mudderprammen, Jagten, det kølsprængte Tag paa det Hjem, hvor ogsaa hans Forældre havde tjent Livets Ophold ved deres beskedne Gerning. De havde røgtet deres Gerning - arbejdet for Eksistensen - og sat en Søn i Verden. Havde de gjort det i 397 Kærlighed? Maaske; - han var kun den eneste. Hvem kunde forøvrigt trænge tilbunds heri.... i Noget? Menneskene udleverer ikke deres sidste Hemmeligheder.... og det er maaske godt, at de ikke gør det. Men derved bliver nemt al Kunst, som skabende GenFremstilling af de fineste, lønlige Motiver, saa hinkende og mat.

Han havde en Hemmelighed.... kunde han lægge *den* ind i sin Kunst, sit Arbejde? -

Han saa' op. Ude over Fjorden, sribet af i svage Nattebriser, hævede Maanen sig som en halvoverskaaren Fersken.... ubestemt rød i Farven, som ogsaa *den* var en mat Kunst, der ikke vover det drivstige Greb paa Palletten. Han saa' spørgende paa den - kendte ikke sin Hemmelighed deri - ikke Ediths Maane.

Kun et Par Aftner siden.... umuligt at det *kun* var de faa' Aftner.... og det skære, bølgende Sølvlys havde fyldt hendes Værelse og fyldt hans Sjæl med Billedet af hendes stolte Trøstesløshed, hendes Noblesse, hendes dulgte Ømhed, som var Maalet for *hans* Attraa.

Han rejste sig. Det svulmede i ham med en hed Trang til Hengivelse, med en endnu dybere Trang til Forstaaelse. Var hun her nu.... aa, var hun her! - paa denne øde Plads, med Fjord og Hav udenfor sig, med den dunkle Himmel, de fine, skære Nattetoner over sig, de mørke Silhouetter, der indrammede Maanen, som mere og mere guldblank svømmede op over den stille Vandflade. Det rislede, Vandet, med Guldregnglans dér hvor Brisen aandede - og med svage, lange, vippende Skiver, hvor den umærkelige Dønning legede. Hvilken Aften! hvilket Billed - hvilket Digt! Og saa denne overjordiske Længsel, som det menneskelige Hjærte er istand til at rumme - Side om Side med de Afgrunde af Sorg og Selvanklage, hvori intet Øje ser Bund. Gud dog! Gud - som har skabt Længslen efter Kærlighedslykke - men ikke har skabt *nogen* Kunst, der helt og rummende iklæder Længslen Form og Billed! Musikken evner det kanske.... men ikke Ordet, ikke Farven, Linjen....!

Hvordan skulde han vinde hende? Han havde talt stærke Ord nok derom.... og talt ærligt. Han havde - syntes han - kastet Fanen ind i Karréen; men hvordan hugge sig igennem og gribe den? Et var ham klart: kom han tilbage, uden i det mindste af 398 yderste Flid at have gjort Forsøget, Forsøget med baade Mennesket og Kunsten i sig selv - saa var hun den stolte, afvisende Edith, hun - Pariaen - som var utilgængeligere end nogen anden, han havde kendt blandt de »højere« Kaster.

Og som han tænkte dette, begyndte den gamle, velbekendte Stemme at tilhviske ham: Du er en Taabe, en idealistisk Nar.... hun vil jo netop gerne tilhøre Dig - men Du har selv stemt Fordringerne for højt - for jer begge - og i sin Ensomhed smiler hun deraf - eller ærgrer sig! Vend tilbage, kast Dig for hendes Fod, gør Fest

for hende, brug din Veltalenhed, bestorm hende med Forsikringer.... og hun vil i dine Arme hviske til Dig, at hun hverken venter sig det store Menneske eller den store Kunstner af Dig, men simpelthen elsker Dig, fordi hun ikke kan lade være.... saa lidt som de Andre, Du har kendt, har kunnet lade være!

Gerhard trak Vejret dybt, besværligt; lukkede Øjnene, og syntes at Nattens store »Radering« - Digtet, som nyligt havde aabnet ham sin Favn af Forstaaelse og Kærlighed - var blevet et sammenløbet Virvar af brogede Sansefønmelser.... hvorover han skammede sig.

Han slog sig pludselig med Knytnæve for Panden. Slaget var stærkt nok - han ligesom vaagnede - saa' ud for sig: Dér laa Naturen omkring ham i stille, lidende Ro - den rislende Guldregnglans over det dunkle Vand, der ikke hidser til Begær men leder til Selvfordybelse, til den Tankens Andagt, som maaske er evigere end Religionerne. Og i den flækkede Gylden-Ferskens underligt vemodige Smil syntes han at se sin Moders kloge, bedrøvede Øjne - og han hørte hende sige:

Henrik - Henrik, min Dreng - det er sent - kom hjem!

Ja.... mumlede han.... sent - men ikke for sildigt, at komme til sig selv - komme hjem!

Saa lyttede han, studsende. Ovre fra den mellemste af de gamle Bygninger - dér hvor et Lysskær trængte ud fra de smaa Vinduer - hørtes Toner, Instrumenter, Sang.... Han var kommen i den Grad paa det Rene med, at den lille By var Provinsmisèrens »døde« By - hvor han selv skulde begrave sig og arbejde - og nu levede man, spillede og sang - tilmed en Bellman - histovre i hans gamle Barndomshjem!

399

Han gik tilbage fra Havnehovedet, forbi nogle Tømmerstabler, trykkede sig tæt op ad Bygningens Mur og nærmede sig Vinduet, hvor det varme Lysskær indefra brødes i de smaa Ruder med Maanens kølige Glans udenfor.

Vinduet var sat paa Klem med en lille Krog. En uøvet, ikke ubehagelig, ret kraftig Mandsrøst hørtes til Akkompagnement af Violin, Guitar og en Fløjte. Det var en af de gamle Fredmans Sanger, som maatte holde for; og med ét Slag tykkedes Gerhard ind i en Række af hine ubestemte Ungdomsindtryk - med deres halvforsorne og halvbarnagtige Melankoli, deres reelle Kæreste- Penge- og Tømmermændssorger - *den* bellmanske Melankoli, som er naiv og harmløs, maalt med Heine og med Musset.

Bröderna fara väl vilse ibland
om glasen, men intet om krogen,
Alla de hitta till drufvornas land -
drick, bröder, drick litet grand!
Hör, hur de stulta och skrapa i sand,
famla på dörrar och bulta med knogen,
ragla och tumla, med stopet i hand,
och blöda om tunga och tand.

En Stemme afbrød højt - hæst lidenskabeligt: Nu kommer jeg!

Og i Mol fortsattes Strofens gribende Slutning:

Fader Mowitz! slå i, slå i!
min flicka har glömt mig, jag dör trogen;
natt och dag jemt i fylleri
skall all min sorg gå förbi.

Gerhard kunde ikke tage fejl.... det var Ulf, som havde sunget det sidste.

400

Paa Bygningen vendte ingen Dør ud imod Havnen. Gerhard gik bagom - kom ind i en Gaard med et højt Plankeværk - bildte sig ind at han skulde kende dette foroverhængende Grænseskel, der maatte have skilt hans Barndoms snevrere Verden fra den store Verden udenfor - fandt frem til en lav Dør - ind i en mørk, murstensbelagt Gang - hørte atter Stemmerne - fandt endnu en Dør - bankede paa.... Stemmer og

Instrumenter tav - derpaa lød Ulfs: Kom ind, f F-!

Gerhard stod i den aabne Dør. Stuen var lav, nogenlunde rummelig, megen Tobaksrøg, et Bord i Midten, ved Bordet sad to Mænd, Ulf stod oprejst øsende af en rygende Bolle med en Kop, hvis Indhold han skænkede i Glas af forskellig Størrelse - det største nærmest hans egen Plads. Bag hans høje, stærkt fremduvende Skikkelse saa' man ind i et mindre Værelse, hvor en ældre Kone sad ved et Bord med en lille Petroleumslampe og en stor, opslaaet Bog. Hun holdt en Strikkestrømpe i den ene Haand og syntes med den anden Haands Pegefinger - som et læsende Barn gør - at finde sig Vei, langsomt, prøvende, ned ad den store Side.

Ulf, som saa' ned i Bollen og ikke hen til Døren, sagde spørgende:

Er det Gendarmen? Er det Dem, Kristensen? Maa vi ikke synge med Vinduet paa Klem? Skal vi maaske *helt* kvæles? Skal vi helt blive en Politi- og Embedsstat - hvad, Kristensen! De er jo selv en skikkelig Fyr - og hvis *De* regerede.... men det gør De nu bare ikke. Kom og tag Dem et Glas Punsch - og laan mig Deres Sabel til at stange min Visdomstand med! Det er den eneste, der ikke er ormstukken endnu - den taaler Berøring af koldt Staal - men det forstaar sig, den Tand faar man ogsaa først, naar man er bleven saa gammel, at man er ophørt med den slemme Vane at kysse Pigerne - som skrevet staar i den berømte Davids Salme:

401

Honsefødder og Gullerødder
og Halsen af en Svane...

S, v, a - Sva siger Svanehals! hende med Svanehalsen -

min flicka har glömt mig, jag dör trogen;
natt och dag jemt i fylleri
skall all min Sorg gå förbi!

Skaal! Kristensen; og Sk.....

Han afbrød, stirrede mod Døren.... i næste Øjeblik holdt de to Venner hinanden omslynget. Gerhard raabte: Ulf! kære gamle uforandrede Ulf! Men Brynjulfsen kysede Gerhard paa Kinderne, paa Panden, i Haaret... medens store Taarer lob ned ad hans egne blege, magre Kinder - og han sank sammen, overvældet af Bevægelse, idet han skamfuld bøjte at dække for sine Øine.

Gerhard rev hans Hænder bort, loftede ham op og ind til sit Bryst, ikke selv Herre over sine Følelser; knugede ham til sig og mærkede, hvorledes Vennens Skikkelse var bleven mager, svajende som et Ror; holdt ham frem for sig, som havde han været en Kvinde - besvarede hans Kys - skammede sig for sig selv og for de andre i Værelset - var paa Nippet til at briste i Hulken - betvang sig, tog fast om den tilbudte Kop, stødte den overgivet mod Ulfs Glas og styrtede den varme, sode, stærke Drik i sig, sigende under en Latter, som Ulf istemmede:

Gendarm Kristensen mælder sig til Tjeneste i den gamle Kaserne!

I »Invalidehotellet« raabte Ulf, skrævende ud med de lange Ben og spildende Punschen i en Bue tværs over Bordet.... Maa jeg saa forestille Dem Invaliderne: først og fremmest mig selv - Ære den, Ære bor! Dernæst den defekte Kæmpe, min Vært Hr. Matthias Ravn - ogsaa kaldet Matthias Corvinus - efter den store ungarske Konge og Slagsbroder - men ellers gemenlig benævnet Mikkell Ravn efter vor egen berømmelige Michael Corvinus, den store Sang- og Musikmester, der skal være død som Præst i Slagelse 1663 efter at have begaaet et Uhyre af en latinsk Lærebog om Kunsten at gøre Vers og at synge dem paa Dansk - hvilken 402 Lærebog har været mig selv til uendelig Gavn og Glæde. Puh! jeg maa trække Vejret. Samme Matthias Ravn er iøvrigt Fader til - naa nej, det kan vente.... han er Alt muligt og i alle Egenskaber »forhenværende« - forhenværende Dragon, Skibstømmermand, Værtshusholder, Materialforvalter, noget af en Smed, Murer og Maler, Stadsmusikant, Tusindkunstner, stærk Mand, godmodig Mand, hidsig Mand, svag Mand - lemlæstet i adskillige Felttog med sin egen overstrømmende Daadstrang - et udmærket Humør - ikke pensioneret endnu af Staten - men paa Vartpenge under sin blidere Halvdels ligesaa stilfærdige som myndige Opsigt.... hun sidder dér inde og studerer i »Visdommens Bog«, hvilken Bog hun har lært udenad, da hun ikke kan se med sit synlige Øje men hører til dem, som kan læse i Sjælene....Verstanden? Godt! og hvis De ikke har forstaet, saa gør det heller ikke noget - komnat doch alles spater! som jeg pleiede at sige, da jeg var noget yngre - - - ikkesandt, Gerhard? Nu kan jeg - med Deres og Heines Tilladelse - nærmest kalde mig »jung und nicht ganz gesund.«

Ulf holdt inde; han hostede, tog sig lidt til Siden, lo - men med en Grimace, som gjorde Gerhard ondt - øste et Glas op, nikkede til de to Mænd, som syntes vant til hans Løjerligheder og hvoraf den ene, Hr. Ravn, tørte sig med en stor, bred Venstrehaand om sit Frederikdensyvende Skæg og nikkede velvilligt til Gerhard.

Ulf drak Glasset ud i ét Drag, klippede med Øjnene og sagde, pegende over Bordet mod den anden af de

to Mænd i Stuen:

Se saa paa ham dér, Gerhard! - men pas godt paa ham - at han ikke straks gør det af med Dem.... det er min »Kaliban«, som meget nødtvungent følger sig efter mig - en dannet og velopdragen Kaliban forresten, der synger med en daarende Røst og ligervis som Hr. Ravn trakterer forskellige Instrumenter - Glasmrompeten ikke undtaget. Hvis jeg ikke frygtede for at optænde en ikke ganske u-farlig Vrede hos ham, skulde jeg paa Stedet give et Omrids af hans stormbevægede Liv og ikke ganske udadlelige Levned..... naa, vi er alle Toldere for Vorherre, og Byen her, som har udstødt ham, slaar os to i Hartkorn sammen, og det er maaske *det*, der i Virkeligheden knytter denne Ur-Indvaaner Arthur 403 Svanning Kaliban til den indvandrede Ulf Brynjulfsen Prospero - hvorom læses kan i Shakespeares vidunderlige Skuespil »Stormen« - som jeg engang, det være sagt med nogen Overvindelse - forgæves anmodede min ærede Papa om at lade mig bearbejde og sætte i Scene til Fordel for en noget reduceret dansk Digter af den realistisk-ro mantiske Skole..... Abracadabra! ingen Vidtløftigheder..... Skaal, Arthur Svanning! Skaal, Onkel Matthias! Skaal, gode Madam Ravn - kære, gode Tante Eva derinde!.... dette er min fra Maanen nedfaldne Ven og Stalbroder, den berømte Maler og Literat Henrik Gerhard.... vi hilser ham i vor fattige men dydige Midte!

Ulf hostede atter. Madam Ravn drejede Hovedet efter Lyden af hans Stemme - Gerhard gik derind og rakte hende Haanden, som hun lidt usikker greb idet hun jævnt og ligefrem bad ham være velkommen - ret som om hun længe havde kendt ham og ventet hans Besøg. Hendes Pande var glat, gul, uden Rynker; under Kappens Strimmel sad Haaret glat; Øjnene saa' iverjret uden Glans, og det gav Ansigtet noget dødt, maskeagtigt, men Munden havde fine Linjers Spil - en intelligent, »tapper« Mund, af en Støbning og Modellering, som man kan finde den hos adelige Slægter og hos Kvinder ud af Folket - hyppigere og mere energisk bevaret end hos vor snart sagt jævnt udglattede Embeds og højere Borgerstand. Gerhard dvælede ved denne Mund, søgte *noget* i Ansigtets Udtryk og Form - som han dog ikke ret syntes at kunne faa frem.... og saa' lidt skuffet ned i den store, opslaaede Protokol - et underligt Værk - med storstilet Avisudklip, fastklæbte Korrekturark, Linjer skrevne af Ulfs og af en anden Haand, korte Sentenser, vægtige Bibelsteder, Vers, Husraad, hist og her en Illustration, en Karrikatur, et stiliseret Kvindehoved og Hovedet af en Jagthund.....

Det er bestemt Brynjulfsen, som her har været paa Spil? sagde Gerhard smilende.

Og Madam Ravn svarede med et Smil, der var fint, skælmsk og dog alvorligt, et Smil af en egen overbærende Ro, der maatte have adskillige Oplevelser og Genvordigheder bag sig: Det er Deres Ven, som har foræret mig denne Hus-Postille - som han kalder den; - for jeg kan slet ikke mere læse Bogtryk - men *her* 404 kan jeg skimte mig frem og véd hvad der staar; - og sommetider læser Brynjulfsen højt for mig og saa giver han mig mange Forklaringer - for det Menneske véd jo Alting; - men jeg har nu forresten mine Tanker derved og saa trækker jeg fra og lægger til - ellers vilde jeg blive ganske tummelumsk. Er De ogsaa saa godt lært som Deres Ven? -

Gerhard vidste ikke ret, hvor han skulde fæste sine Øjne og hvad han skulde sige, smilede og vilde til at spørge hende; men Ulf raabte: Aa, han stikker mig ganske ud, Tante Eva! Lad ham ikke besnære Dem - han er farlig for alle Kvinder, ogsaa for dem, der har passeret Linjen -

selv tre Snese Aars Koketter
han med Lyst paa Listen sætter....

Er det ikke rigtigt, Gerhard? -

Madam Ravn holdt Haanden over sine Bryn, smilede med dette underlige »folkelige« Smil, Mistro, Skælmeri og Erfaringsalvor blandet sammen: Aa nej vel, er han saa slem? Ja de Mandfolk, de Mandfolk - at vi Kvindemennesker ikke ogsaa kan lære at holde os fra dem! Vi skulde aldrig være saa taabelige at ville have med dem at skaffe. Det siger jeg altid til Matthias: et enligt gammelt Fruentimmer kan dog retirere sig selv - om hun blot har en Seng, som hun kan krybe til og fra, og en lille Kogekakkelovn, hvor hun kan faa sin Smule Mad varmet. Men lad de Mandfolk have spillet og drukket og jubileret og lemlæstet hinanden - og lad saa et saadant Skrog blive ensom og hjælpeløs.... hvad nytter ham saa alle de Kræfter, han gjorde sig til af? de bare gør, at han bander sine Daarskaber - og han kan ikke gøre sin egen Seng istand, ikke sit Kammer rent, ikke holde Klæderne sammen om sig - ikke saa meget som koge sig en Kedel Vand til den eneste Trøster, som han stadig skal raabe paa: Punsch og Punsch! Fy! siger jeg - lad ham ligge, som han har redet; og lad ham tænke paa den, der delte Seng med ham og tog alle Gjenvendigheder paa sig og sled og stræbte og fik Børnene og Utak til derfor - lad ham det!

405

Ja lad ham det, den utaknemlige Hund! raabte Ulf leende og hostende. Hører De, Gerhard! selv i den »lave Vraa« gør det moderne Skisma sig gældende. Leve den ustandseligt fremskridende Emancipationsidé! Kønnenes store Borgerkrig er begyndt - Mand og Kvinde lever adskilt - og vil Verden formere sig, maa det ske ved Knopskydning som hos de primitive Organismer. Fy! hvad er Elskov? Det er noget med en Dobbelt seng..... væk med Dubbléringen - leve Enbo-Systemet! Kierkegaard vil triumfere - Kvindebevægelsen

vil sejre - Mændene vil blive de lavere Former, der drikker sig ihjel i Fortvivlelse. *Manden* med hans grovere Drifter vil naturligvis være den, der bukker under. Vi har hele vort despotiske Levned igennem afvekslende forherliget og fordømt Kvinden - i Skulptur, Maleri, Digte og Statskunst. Nu kan vi ha' det saa godt: Kvinden mælder sig fra Kompagniskabet; og Manden kan putte sig ind i et tomt Romfad, kan han, og stoppe Spunshullet til og rulle sig selv ned i Tilintetgørelsens Afgrund. Tilbage bliver Kvinderne.... Gud bevares hvor de vil skænd's om Eneherrøddet og Arbejdets Deling! -

IV

Gerhard stod en Stund paa Tærsklen mellem de to smaa Værelser og saa' sig spørgende omkring. Familien Ravn - altsaa! tænkte han. Det var »jævne« Folk her boede - og dog kunde man næsten paa Forhaand finde en Tone, en Stemning, der maatte forudsætte naturlig Dannelse og Takt. Ulf snakkede løs - som sædvanligt; men der var ingen letpaaviselig Afstand mellem hans »geniale Vrøvl« og disse Menneskers Opfattelses og Tilegnelsesevne. Selv hans filosofiske Brokker, hans fremmede Ord og Vendinger, hele hans Jargon syntes hverken at forbløffe eller genere. Om han nu end havde opholdt sig længe her og sandsynligvis givet Folkene »Nøglen« til mange af sine Underligheder, saa maatte der endda godskrives den lille, tarvelige Lejligheds Beboere megen opvakt og fin Forstaaelse af Ulf- og ikke ringe Sympathi for ham. Nu og 406 da traf hans Øjekast Gerhard: Dér ser De.... syntes han at sige... dette er Almuesfolk, som har faaet Lov at leve paa deres eget Bestik - og det er ikke saa misvisende endda!

Madam Ravn blev siddende ved sin Bog, indskød af og til en Bemærkning, stilfærdig og dog med en vis Vægt.... og det var ligegyldigt hvad der blev sagt eller svart, om Ordene faldt djærvt eller meget haartrukket - hun blev ikke bragt ud af Ligevægt, havde netop intet »Madammeagtigt« ved sig, irriterede ikke ved nogen moraliserende Tone, men maalte Mændene sundt og ædrueligt Skæppen fuld, idet hun gjorde gældende, at baade Hr. Ravn og Hr. Svanning - og Ulf Brynjulfsen med - kunde takke sig selv for al den Molest og Fortræd, som netop deres »Svagheder« havde bragt over dem.... hvortil hun for sin egen »Kæmpes« Vedkommende føjede den Bemærkning, at naar han trods sine Gebrækkeligheder i sin Alderdom kunde holde Humøret oppe ved at synge og spille og drikke Punsch og »ikke gøre en Kat Fortræd« - som han plejede at sige - saa havde det været bedre, om han virkelig aldrig havde gjort en Kat Fortræd, aldrig i sin Hidsighed havde taget Kampen op med en ulige Styrke - for saa kunde han nu sidde arbejdsfær og med sit gode Udkomme for sig og Børnene - og kunde endda gøre sig en glad Aften med Spil og Sang og et mindeligt Glas!

Hr. Ravn lo med en uanfægtet Samvittigheds Latter. Han rejste sig et Øjeblik meget besværligt fra Stolen, hvori han havde siddet tilbagelænet med Guitarren lagt over sit svære Bryst. Nakken, den brede Næserod og Hagen, med et graasprængt Frederikdensyvende Skæg, tydede paa stor fysisk Styrke; - Ansigtets Udtryk var godmodigt, forstandigt-sorgløst; - kun naar han drog paa Brynene, kom der en Fold i Panden, og der var en brutal Energi i denne Fold, som i de mere varmbloedige Dage nok kunde have givet Modstandere noget at betænke sig paa. Hans Ben var stift, hele den ene Side af hans Vikingelegem som lammet - Hofteskaalen sandsynligvis i sin Tid knust - og den højre Arm sad krum, kun Fingrene kunde bevæges. Han strøg sit Skæg gemytligt - en Kende utaalmodigt - lod sig atter falde tilbage i Stolen, kluklo og sagde:

407

Det var Ret, Mutter! Vi Mandfolk er nogle slemme Dreng - men hvor mange artige Drengbørn tror Du der blir født? Du har nu kun bragt Pigebørn til Verden.... det kan være din Fejl og det kan være min.... men det er rimeligt, at hvis Du havde haft en Søn, saa havde Du optugtet Knægten til at koge Thepottevand og strikke Strømper - og saa havde han hængt over Bøgerne og var bleven Toldmedhjælper med 800 Kr. om Aaret! Det var hvad jeg tjente undertiden paa tre Maaneder - da jeg havde min Førlighed endnu. Og jeg véd meget godt, at jeg har været en glad Kammerat og aldrig er gaaet afvejen for et Slag Kort - men jeg véd ogsaa, og det kan vor Logerendes Ven maaske ha' godt af at vide, at Matthias Ravn aldrig har ladet det sidde paa sig, at nogen sagde, han ikke spillede ærligt. Enhver har *sit* Syn paa de Dele - og jeg véd godt, at man i Klubben siger om den og den, at de Herrer ikke spiller ganske reelt, og *det* kommer der nu aldrig nogen Fortrydelse ud af.... men naar en Kammerat siger til mig: Du snyder, Matthias! saa siger jeg ingenting - men jeg ta'er Mester i Krebsen og sætter ham tværs igennem Vinduessprosser og det hele - og saa kan man jo bryde sit Hofteben ved den Lejlighed. For der skal være Orden og Redelighed i Alt, Mutter! Og naar nogen vil stjæle Kul paa Oplagspladsen, og naar jeg er Formand og de ovenikøbet vil ha' mig ind med i deres Fedteri - saa siger jeg dem det først i Mindelighed, og naar de saa kommer allesammen imod mig og stikker med Knive, saa slaar jeg løs.... om jeg saa skal ligge et Aar paa Hospitalet med overskaaret Arm og med Benet brækket endnu engang. Og naar saa de Store her i Byen holder sammen, og naar de giver mig min

Afsked, fordi de siger, at jeg ikke kan styre mig, og naar de ovenikøbet siger, at jeg holder med Socialisterne - hvad der jo forresten maatte blive min egen Sag og hvad jeg ogsaa *nu* gør, skøndt det hverken kan gavne dem eller mig - saa siger jeg til Dig Mutter: vi kan ligegodt være bekendt hvad vi er - for vi har aldrig skyldt en Haandværker eller et Menneske her i Byen en Ore - ikke hverken i vor Velstands Dage, saa længe siden det er, eller nu da Pigebørnene sender os deres Skillinger.... naa, naa, Mutter! Du skal ikke vinke ad mig - for det er da en ærlig Sag, at vor lille Edith fortjener 408 godt ved sin Komedie og kan undvære til sin Familie - og naar Hr. Brynjulfsen véd det og hans Ven maaske ogsaa..... Jamen, Mutter, hvorfor skal Du nu til at græde? Vand slukker ikke Sorgen, og Mælk ikke Torsten. Vi skal ha' Bollen tomt - og en Bellman endnu, inden vi gaar tilkøjs. Kom, Svanning, lad os kile paa! -

Gerhard havde drejet sig imod Ulf og saa' spørgende, bestemt paa ham. Men Ulf virrede med Hovedet ad ham og raabte: Kom, lille Kaliban! Puds Katten! puds Katten! Tante Eva har grædt nok med sine stakkels Øjne - hun skal ha' en Bellman - en lystig en! Værs'god, mine Herrer! Nr. 62 - Polonaise - trefjerdedels Takt - Druduleru-duderudu -

Mowitz valdthornet proberar,
och sin tuggbuss valkar i mund....

De tre Mænd kastede sig over Bollen, drak, greb Instrumenterne, spillede, sang - alle tre unisont - Ulf den hidsigste og mest larmende.... Fødderne trampede Takten i Gulvet, Lampen paa Bordet dirrede, og de to smaa Rum fyldtes drønende af Raabet:

Friskt Courage på Gröna Lund!

Ah! tænkte Gerhard med bankende Hjærte; her er altsaa *det* Punkt, som man i denne Familie vil udenom, vil dække over - og dog ikke kan glemme! Og *her* træffer jeg Ulf - i *hendes* Hjem!

Han saa' til Madam Ravn; hun havde bøjet sig ned over den store Bog, de spinkle, runkne Hænder skyggende for Øjnene. Hvor gammel kunde denne aldrende Kone da være, dengang hun blev Moder til Edith? spurgte Gerhard sig selv. Og han blev saa sælsomt bevæget, da han tænkte Ediths Navn - og da han saa' hen til Moderen dér - og til Faderen derinde.... og pludseligt forekom det ham, som om han maatte have vidst det, da han traadte herind og fandt Ulf!... Edith maatte have røbet sig gennem »Stemningen« i dette Hjem - tarveligt, ejendommeligt, noget for sig - hvor ikke Uhygge, ikke Forsømmelighed fik Lov at 409 stikke Hovedet frem..... og han følte sig skamfuld, pinligt berørt, da han op imod dette Hjem stillede sin Kusines.

Men hvem er da denne Svanning? spurgte han ved sig selv, for at komme bort fra sine Tanker.

Han saa' paa denne Mand dér, som strøg sin Gige dilleltantmæssig upaaklageligt - med fødte Anlæg, ingen Pretentioner. Han havde indtil nu ikke mælet et Muk; havde straks betragtet den Indtrædende med nogen Skyhed, ikke synderlig velvilligt - havde derpaa ligesom gemt sine Øjne, der kun af og til søgte Ulf - agtpaagivende og atter sløvt eller aandsfraværende.... og saa kunde der ved en og anden Ytring pludseligt tændes en Gnist i dette Blik..... og *nu* var denne Gnist fremme, og tilskyndet af Bellman og Ulfs Eksempel kilede Hr. Svanning los paa sit Instrument med Bevægelser, der ikke altid traf Tonen ganske sikkert.... og han sang, medens Ulf med sit ene Øje stadig paa Vagt halvt syntes at passe paa ham og beherske ham, halvt at have ham til bedste og lade ham skøtte sig selv.

Han sang, denne Hr. Svanning. Man skulde af hans kraftige, undersætsige Skikkelse - hans med blaa Tatoveringer forsynede, faste, haarede Haand - slutte sig til et stort Stemmeomfang. Men det var Hr. Ravn, der havde den stærke, lidt brutale Basrøst, og det var Ulfs hæse, i Højden skingre Baryton, der skar igennem. Svannings Stemme gjorde sig - for Gerhards opmærksomme Øre - gældende netop ved en besynderlig sprød, sentimental Klang.... og *det* var det paafaldende ved denne Mand, at hans egen Stemme, Musikken og Ulfs inciterende Væsen syntes som Magter fra en anden Verden at baandlægge Tilbøjeligheder og Instinkter, der kom og svandt med disse Glimt i de truende og atter melankolsk sløve Øjne.

Der var noget Frygteligt i disse Øjne, hvis Omgivelser nærmest var smukke - fine, hvælvede mørke Bryn og en lige, »engelsk« Næse, af et ret mandigt, lidt afsnuppet Snit.... men over Fanden, langs det ene Bryn og tværsover den brune Kind lob Arret efter et forfærdeligt Saar - og denne Skramme *maatte* man se paa - og den gjorde Glimtet i Øjet end mere vildt, Ansigtstudtrykket afvekslende uhyggeligt og ulykkeligt.

410

Han var Sømand; det kunde man se. Han maatte have faaet en i hvert Fald omhyggeligere Opdragelse end den første, den bedste »Skipper« - det kunde man slutte sig til af hans Maade at være paa, hans Manerer, Foredraget i hans Sang. Han kunde være paa Alder med Ulf - maatte have tumlet sig meget - havde et langt mere muskuløst Legem end Ulf at holde sig oppe ved - var dog et Vrag - Invalid sammen med Ulf - her i Ulfs underlige »Invalidhotel«.

Nu har vi nok af Bellman! raabte Brynjulfsen og kastede den Fløjte, som han under Sangen havde trakteret som Taktstok. Man er da heller ikke forpligtet til bestandig at dyrke de samme Guder - hvad mener De,

Gerhard? Kan De huske, da vi endnu havde Bourgogne! Nu maa vi nøjes med Punsch... det er godt for mit Bryst - siger Tante Eva - og hun glemmer aldrig at tilføje »med Maade«. Med Maade er nu ikke godt for noget - vel? Kaliban - you good for Nothing! Da dit Hoved ikke var skrøbeligt, saa holdt Du heller ikke Maade.... nu er det s'gu bagefter, som Præsten sagde, da han skulde berede Røveren. Ja, Onkel Ravn ler - det er nu *hans* Talent. Men Dødogpine, Gerhard, kan vi ikke *drikke* Bourgogne, saa kan vi *synge* den. Dér har De Stemmen - Melodonten!

Ulf skød et skrevet Nodeblad hen til Gerhard, tog Violinen fra Svanning og strøg denne Melodi, som Gerhard fulgte med Øjnene paa Bladet, Hjærtet sælsomt bevæget af Minderne om Edith - om »Elysium«.

411

Allegretto. Forspil .

412

Ulf skottede til Gerhard og nynnede:

Je suis pris par une femme,
cheveux blonds et teint de lait;
aussi fait-elle à mon âme
autant de mal qu'il lui plaît:
Valentin!.....

Gerhard svarede i Takt: *Monsieur!*

Ulf fortsatte, med hævet Stemme - tilbagetrængende sin Hoste, svingende Glasset:

Verse, verse, verse, verse,
verse-nous du vin tout plein.
Ah! ah! Valentin!
verse-nous du vin tout plein.

Saa kommer vi til *min* Version! raabte Ulf hæftig, trykkede Svanning Violinen i Hænderne, slog med Knoen paa Ravens Guitar, kastede Hovedet tilbage og halvt sang, halvt deklamerede til de to Med-Invaliders Akkompagnement:

Bourgogne.

Ung i Kvinders Kridthus stod jeg
for min Sang og for mit Mod;
men som Aarene forlod mig,
Livets Glæde mig forlod.
Satanas!....

(mørk Stemme)

»Her er jeg!«....
- Skænk mig Vin i dybe Skaaler,
drikke vil jeg, til jeg dor;
haa, haa, Satanass,
tag mig med, naar jeg blir or!

413

Og vi drak Bourgognes Drue,
hver en *cru* fra hvert et Sted,
drak paa Død for mangen Frue
ja og mangen Jomfru med.
Satanas!...

»Her er jeg!«....
- Denne Vin i dybe Skaaler
taaler jeg, indtil jeg dør;
haa, haa, Satanass,
det er Dig, som først blir ør!

Ømheds Nætter, Arbejds Dage,
frejdigt Mod paa Livets Gang:
Alting vender nu tilbage
med min Vin og med min Sang.
Satanas!...

»Her er jeg!«...
- Denne Vin i dybe Skaaler,
den gør ung, men ikke ør;
haa, haa, Satanass,
Du kan vente til jeg dør!

Men belært af mangen Frues
ja og Frøkens Ledebaand
overgiver jeg min Drues
Pasning i en trofast Haand.
Elskede!....

(lys Stemme)

»Her er jeg!«....
- Skænk mig Vin, som jeg den taaler,
saa jeg ej blir vild og ør;
Vin, Vin, Elskede,
draabevis indtil jeg dør; Elskede!
draabevis indtil jeg dør.

414

Da Sangen var endt, sank Ulf tilbage. Han syntes næppe at have Kræfter til at fatte om sit Glas og føre det til Munden. Hans Bryst arbejdede; paa hans blege, smalle Pande stod Sved i Perler.... med et mat Smil trykkede han Gerhards tavst fremrakte Haand. De saa' hinanden dybt ind i Øjnene - og i begge Mænds Øjne stod blank Væde. Først nu erkendte Gerhard ret Forandringen, som var foregaaet med Vennen; en Forandring, som bar Uoprettelighedens Mærke; og Gerhards Haand sitrede uvilkaarligt.

Nej Sludder! raabte saa Ulf og rejste sig med et Ryk - og en smærtelig-overgiveness Grimace.... De mener, at det er min Svanesang - jo, det mener De! Men om saa var.... det *maa* dog engang ende - og man skal bare ikke bilde sig ind at man er »udødelig« - som den gamle Fritz sagde til sine Grenaderer. Aa, hvor det er dumt at hale dette Liv ud i en tyndere og tyndere Rebslagertraad - som de Fleeste bestræber sig for. At knække over - at ligge dér - at være stille! det er hele Hemligheden. Og paa den Hemlighed kan man selv hjælpe saadan...!

Han greb Bollen med begge Hænder, satte den for Munden og sugede til. Kæmpen Ravn gav med en høj Latter sit Bifald tilkende; Hr. Svanning saa' ud som om han vilde kaste sig over Ulf og fravriste ham de fristende Rester af den Blandingsdrik, hvortil den lille Kreds øjensynligt ikke første Gang tog sin Tilflugt for at bedøve sig - for at glemme - eller blot simpelthen for at følge et Instinkt..... men den gamle, klinkede Terrin, klæbrig af de mange Opøsninger, gled ud af Ulfs Hænder, faldt paa Gulvet og knustes under et Brag.

Madam Ravn stod dér midt i Stuen. Uden Ophidselse, stille bydende, famlede hun ud mod Ulfs sitrende Haand, tog den og sagde: Nu gaar De ovenpaa, Hr. Brynjulfsen. Deres Ven skal da ikke se Dem *saadan!* - Og paa samme stille, inappellable Maade betydede hun sin Ægtefælle og Hr. Svanning at det var Sengetid.

Ulf lo - lidt genert - purrede sig op i Haaret, klappede Madam Ravn blidt paa Skuldren og sagde henvendt til Gerhard: Tante Eva har Ret; - vi har alle Ret - de, som nyder, og de, som forbyder; - men den, som siger nej, er den stærkeste. Desuden.... han pegede paa Terrinens Skaar.... jam finis est. Kom, Gerhard; min Hybel er ovenpaa! -

De to Venner stavrede i Mørke op ad en knagende Loftstrappe. Ulf rev Tændstikker af, aabnede en Dør; de traadte ind i et tarveligt Kammer - gammel Tobakslugt - et Vindu vendte ud imod Havnen - Maanen var gaaet bort derude - Ulf tændte et halvt nedbrændt Lys, pegede paa en brøstfædig Sofa med Hestehaarsbetræk - kastede sig selv paa en opredt Seng - gravede Ansigtet ned i Pudlen og hulkede: Jam finis est!

Gerhard satte sig paa Sofaen, foroverbøjjet, seende paa Vennen, vidende hverken ud eller ind. Han syntes, at Verden nærmest var forrykt. Og dette var hans gamle Barndomshjem!.... og udenfor var Natten saa stille.

V

Aa jeg er fortvivlet - fortvivlet! raabte Ulf, idet han med et Ryk rejste sig halvt overende. Han sad saaledes, med lukkede Øjne, Hovedet fremstrakt, idet han ligesom gennem de lukkede Øjne stirrede paa en bestemt Person. Gerhard maatte gøre Vold paa sig for at overvinde en Følelse af Uhygge. I Lysets døsiges Skær saa' han paa dette Ansigt dér, gult, falmet - med Spor af Ungdomsskønhed og med Afskygninger af tærende Sorger, Trang, Mærker af hyppige Drikkelag, en vild, barok Intelligens og en løjerlig, blød, indsmigrende Ynde som hos et Barn, der jamrer over at have stødt sig og synes at hele Verden maa dele dets Nød. Gerhard saa' paa dette Ansigt og mumlede: han gør mig ganske forrykt - og saa ligner han tre Personer, som jeg i den sidste Time har filtret ind i hinanden: min Svigerfa'r - Madam Ravn - og Edith!

Han rejste sig, gik over til Ulf, slog ham paa Skuldren, ruskede ham, lagde sluttelig Armen om hans Hals.... Ulf! kære, kære Ven! sagde han. Kom dog til Dem selv - jeg har saa længe søgt Dem - betro Dem til mig - hvad kan jeg gøre for Dem? -

De? Ulf saa' ivejret, spilede Øjnene op, trak paa Skuldrene - tvang Gerhard ned paa en Stol udenfor Sengen og sagde: Jo - De kan gøre det, at De vil høre lidt paa mig. Lad mig brøle, tude, skabe mig for Dem. Hvorfor generer vi Nordboer os altid for hinanden? Hvorfor vil vi spille Jærmennesker og »Helte«? Grækerne - hvad? - Odysseus! se hvor han hyler op og græder og beklager sig - og han var s'gu dog ingen Vantrivning. Aa, Gerhard, Gerhard.... og hvad kan det saa nytte altsammen, hvad kan det nytte?

Ulf bøjede Hovedet; lidt efter fortsatte han: De véd, jeg skrev til Dem. Jeg krydsede flere Gange Deres Vej i Udlandet - jeg har været Dem nærmere, end De selv tror; ogsaa herhjemme har jeg været paa Nippet til at søge Dem..... jeg skyldte Dem Tak for Deres Hjælp; men man takker nu engang ikke ved at sige nogle Ord - De føler, at jeg var Dem taknemlig.... og forresten, naa ja, Gud være med Dem - og Fanden ivold med Dem! Vi er kvit.

Gerhard vilde afbryde, men Ulf virrede hastigt med Hovedet og vedblev: Jeg hader og afskyer Dem og alle Mennesker; maaske fordi jeg elsker saa usigeligt, saa lidenskabeligt Alt det, som bor bag Menneskene og glimtvis aabenbarer sig i et Blik, et Ord, en Situation. Vi forpester og forgifter og umuliggør hinanden dette Liv - Livet det herlige! -Ja vi tænker os, at Livet kunde blive, kan have været, maaske vil blive herligt engang, naar vi atter lever i Miles Afstand fra hinanden - i et Telt, med et Filttæppe, en Bosse, en Hund, en Kvinde.... en Hund, vi ikke prygl, en Kvinde, som vi ikke odelægger ved Smiger, som vi ikke bedrager - og som ikke bedrager os.

Leve den store sociale Revolution, Gerhard! hører De! raabte Ulf pludseligt. Leve, leve, leve den forfærdelige Operation - hvorefter vi igen kan blive et sundt Legeme, som kan snakke med om den »sunde Aand«.

Til H- med Reformer! Skidt være med alle vore Lappeskræddere! Kan de fordele Jorden imellem os, saa at vi ikke skal fryse og sulte og drikke og forbande hverandre? - Kan de undertrykke det krigsvidenskabelige Barbari, som har gjort vort Aarhundrede til en af de hæsligste Karrikaturer i Historiebogen? Leve den store Folkevandring om igen - den blodige Folkevandring, som har den u-blodige Fremtid i sit Skød! Vi vil ikke være disse Millioner af arme, forknyttede, fonedrede Djævler, der blot yngler og yngler for at gøde Valpladser. Vi vil være Mennesker og ikke Kaster - vi vil have Liv, Frihed, Kunst. Og skal det »nye System« betales med 417 den højeste Pris - saa lad os betale. Barrikader! Barrikader! Aa, mit Bryst.....!

Ulf sank tilbage, vred sig, hostede. Saa snappede han - inden Gerhard kunde forhindre det - en Flaske under Sengen og drak begærligt. Han blev atter rolig, slog Proppen til i Flasken, vendte sig smilende imod

Gerhard og sagde: Deres Excellence tilgiver! Solatium in tenebris - skjult for Tante Eva - min Trøst i Skyggen. »O, I Skygger!«....

Ulf! sagde Gerhard smærteligt. Er det saadan vi skulde mødes? -

Ja saadan - vrængede Ulf, men med et Smil i Grimacen; saadan og ikke anderledes - med Deres Velbaarenheds Tilladelse! For nu - i de senere Aar - har jeg gjort den store Opdagelse, den literær- og kulturhistoriske: jeg véd, *hvorfor* at Burns og Musset, Byron og Evald - de fineste og bedste og dybeste Aander - og alle de mange, mange andre, Carl Bagger og vore Nordmænd og vore Svenskere og vi Danske - jeg véd, sammen med vor store Jeppe paa Bjærgen, *hvorfor* »hele Verden« drikker.

Vi drikker allesammen simpelthen af den Grund, at vi ellers kvæles af Raseri og Fortvivlelse! Kun Jøderne drikker ikke - endnu ikke; men det har ingen Fare: de vil ogsaa komme dertil, naar de ret er bleven gennemsyret af vort Aarhundredes »Aand«. Og om dette vil deres egen store Profet Heine kunne belære dem. Og saa - naar ogsaa Jøderne er begyndt at opgive Ævret - saa kommer den store Folkeomvæltning. Og saa ender Fortvivlelsen - og dermed Vinforfalskningen; medens den rene Drues Æra begynder!

Gerhard!... bad Ulf efter et Ophold, hvorunder han atter havde lukket Øjnene.... Gerhard! ræk mig Deres Haand. Tak! Og vær ikke vred paa mig, fordi jeg sagde at jeg hadede Dem. Det er ligesom om det var et Aarhundred siden vi første Gang mødtes. Hvor jeg holdt af Dem dengang! Jeg tror, at jeg endnu har megen Godhed for Dem.... De er allenfals den eneste, jeg med Glæde ser i denne min Dekadencens Hule - og dog - jeg er ærlig - der er Noget ved Dem, som..... Jeg tror, jeg ringeagter Dem, misunder Dem og frygter Dem under Et. Maaske ligger det i den uhyre Daarskab, jeg begik, at sende Dem mine 418 Udgydelser til Paris. Det ene Mandfolk aabne sig for det andet! C'est tomber dans le ridicule. Nu véd De det.

Mand og Mand kan »operere« sammen, arbejde sammen, sprænge Miner sammen, gaa paa Parti. Mand og Kvinde taler fortroligt sammen, oplever sammen - uden at de derfor just behøver at leve sammen. Det er et af Tegnene for mig paa vor Kulturperiodes Forfald, at vore unge Mænd snakker saa haanligt om Fortrolighed overfor en Kvinde; de »bruger« Kvinden, men gemmer deres Fortrolighed til Mændene. Oho! de vil blive grusomt skuffet.... tror De ikke *det*?

Ulf, bad Gerhard stilfærdig - opriv Dem dog ikke saadan! Betro mig Deres Sorger. Sig kun - ja sig kun til mig: jeg elsker hende!....

Ulf gemte sine Øjne. Han sad oprejst i Sengen, ludende fremover, talende ned imod Gulvet. Ja ja! mumlede han. Jeg elsker hende!... og derpaa tilføjede han, stirrende stift paa Gerhard, som om han vilde udgranske ham: Gør De Nar ad mig? De, som har »taget Deres Parti« i Livet! - Er det dog ikke latterligt, dette: en Mand gaar hen, lige i Slutningen af det nittende Aarhundred, hvor Tiden har overstaaet sine Børnesygdomme, og bliver forrykt, fordi han elsker en ung Kvinde, der staar i Forhold til en anden Mand, hvem hun rimeligvis ikke har det mindste at beklage sig over - tværtimod. Hun er hverken paafaldende smuk, eller glimrende, eller pikant eller forførende - hun har hverken hidset mig ved Kærtegn eller spillet Marionetkomedie med sine og mine »Følelser«. Ulykken er bare *den*: jeg har betroet mit Hoved i hendes Hænder - og hun har beholdt det, uden at barbære mig mine Lokker af! Mit Hoved har hun beholdt - og mit Hjærte - og hun véd maaske næppe selv deraf. Jeg har ikke »ruineret« mig for hendes Skyld - eftersom jeg intet havde at ruinere. Aa nej, al den Roman-Sludder passer aldeles ikke. Der kan ikke saa meget som skrives en Novelle derpaa... og dog er jeg perdu! Ulf spyttede.... saa' paa Gerhard, som sad ubevægelig paa sin Stol, kun nikkende hen for sig med næsten umærkelige smaa, korte Nik.

Ulf nikkede paa sin Side sørgmodig. Ediths Hovedbevægelse! sagde han og tilføjede henkastet: Ja, ja, men De kender hende nu 419 ikke. De siger bare til mig: Idealist - uforbederlige Fantast og Fæ - hvorfor stiller De hende op paa en Piedestal og gør hende til noget andet og mere end hvad hun er - en ganske sød ung Dame, der maaske *dog* spiller Komedie - og som tilsidst alligevel gaar hen og charmerer sig i en Tilbeder - tilhører ham - fortryder det - og glemmer Historien i et Ægteskabs Begravelse.

Men jeg vil svare Dem: Jeg »idealiserer« hende ikke - det er Knuden, det er Ulykken. Jeg har omgaaedes hende meget fortroligt - og jeg har i det mindste gjort mig Umage for at holde al »Forelskelse« ude. De har nu set Familien - ganske jævne Folk, »simple« Folk, som det hedder - men jeg har intet Simpelt fundet hos hende. *Vi* - af vort Lag - tror altid paa Dannelsen ved Skolen og den selskabelige Omgang som paa et Dogme. Men jeg vil sige Dem, Gerhard, aldrig har jeg overrasket hende i at sige en Dumhed eller tænke en Lavhed; - jeg har *én* Gang, af Skinsyge eller af tidligere daarlige Erfaringer, ladet mig henrive til at bruge en plump Ytring overfor hende - og jeg glemmer aldrig hendes Udtryk - jeg forstaar blot ikke, at hun ikke slog mig i Ansigtet - Lysten dertil var der! og »lammefrom« er hun sandelig ikke!

Gerhard saa' paa Ulf; deres Øjne mødtes. Ulf rystede blot paa Hovedet og sagde adspredt: De kender hende ikke!

Videre! bad Gerhard med halv Stemme og tilføjede: Hendes Familie - de to Gamle henede - de véd intet?.... Ulf rystede paa Hovedet som før.

De to Gamle... fortsatte Gerhard... de tror, at hun er ved et Theater - og de lever delvis eller helt af hendes Gage!

Ulf saa' hurtigt op: Men hvoraf véd De?...

Aa jeg formoder!...

Snak! -

Nuvel - jeg har tilfældigt haft en Samtale med Halvvig om Edith! -

De - med Halv... om Edith! raabte Ulf; og tyssende paa sig selv sænkede han Stemmen til en Hvisken: Har De ogsaa talt med Edith? -

Ja! -

Om mig? spurgte Ulf skælvende.

420

Ja - om Dem!

Ulf lænede sig tilbage i Sengen, lagde Hænderne over Øjnene..... noget efter mumlede han: hun har altsaa ikke glemt mig?

Hun vil aldrig glemme Dem! sagde Gerhard sagte.

Ulf syntes at høre disse Ord som langt borte fra..... han lod Hænderne langsomt glide ned fra Ansigtet, og hans Taarer gled, en for en, ned over de magre Kinder. Han bevægede sig ikke, men hans Læber dirrede - og det varede en Stund, inden Gerhard kunde forstaa, hvad han sagde.

- Jeg skulde have taget hende, Gerhard! jeg skulde have *taget* hende. Det er det, Kvinden vil. Hun vil have noget at tilgive os - hun, som dog næsten altid begynder med at elske os af pur Medfølelse. Det næste Stadium er, at hun elsker Styrken i os - Brutaliteten, om man vil. Hun vil engang høre et: Du *skal!* - saa har hun sidenefter mindre at bebreide sig, synes hun. Du gode Gud! vi, som begynder med at fremhæve hendes Renhed og Kyskhed og Noblesse.... det er jo det samme som at spærre hende Vejen og gøre os til af vor egen Moral. Hvad Djæveln er da det Moralske? Det er noget, man »vedtager« - noget, hvorom Kønnene aldrig i Evighed bliver enige - noget, som kun Menneskene afgør to og to indbyrdes. Altid glemmer *vi* den uendelige Forskel mellem Kønnene - men se det glemmer aldrig Officeren, Slagteren, Forretningsmanden - de véd dette: *jeg* byder, *hun* lyder! Vi »filosoferer« derover, vi handler ikke; og medens vi selv bliver rørt over vor uendelige Hensyntagen - saa glider hun længere og længere fra os, ligefrem skræmmet bort fra det, som Kvinden allerhelst vil give - og *kun* har *helt* at give - sig selv.

Aa men, Gerhard, det begyndte jo allerede i mit Ægteskab - det, der endte saa brat - og ved min egen Skyld. Déer begyndte min Ulykke..... Havde jeg holdt fast - selv da Genifebren greb mig - havde jeg sagt til hende: lad Febren rase - Du *skal* bære over - Du *skal* vente - Du *maa* ikke slippe.... jeg er tusind Gange bedre end alle dem, der laster mig; jeg er bedre end *Du selv*, Du, som baade er køn og stolt og eiendommelig..... du *vover ikke* at tage imod al min Forgudelse - for saa at lægge Dig paa de Laurbær, som *jeg* har baaret sammen til Dig, og erklære: han er umulig! Aa, Gerhard, Gerhard! det er for sent - jeg véd det.... 421 men alligevel bliver det staaende som en Sandhed: en Mand burde aldrig gøre sig altfor ringe overfor en Kvinde.... saa taber han Retten, den, som ingen Verdens Lov kan give eller fratage ham, men som han ejer i sig selv og ved sig selv - *i* og *ved* Kvindens dybe Længsel efter at beskyttes, tilgive og beherskes! -

Men det er for sent, det er for sent! tilføjede Ulf: Strømme af Ord og Strømme af Taarer bringer aldrig det Tabte og Forspildte tilbage.... fra Tab til Tab gaar det - altid gribende efter »hende« og dog ikke vovende at fastholde - indtil man staar ved Edith - ved Ulykken.... eller *bagom* Edith ved Lykken - ved Døden! - - - -

Jam finis est.

Ulf laa tilbagelænet, han rørte sig ikke, han talte ikke mere; kun Læberne bevægede sig - som under Paakaldelsen af et Navn.

Gerhard ventede; han var dybt bevæget.... han kunde jo ligesom fortsætte ud af den Lidenskab, som tærede paa denne Mand dér. Og dog turde han ikke tale til Vennen - det var at røve ham den sidste Illusion; - thi vi lever dog paa en sidste Illusion.... saa længe vi lever.

Hvorfor turde han saa ikke? Var da han, Gerhard, ganske klar paa Ediths Følelser?... var hun i det hele taget istand til at fæste sine Følelser afgjort ved nogen? Der gives jo de Kvinder, som kun gaar uberørte - i dybere Forstand uberørte igennem Livet, fordi de ikke formaar - ikke har sig selv at give!

Og Stik paa Stik fo'r det gennem Gerhards Hjærte ved Ulfs Ord: tage - give - Brutalitet - beherske!

Det snurrede og susede i Gerhards Hoved. Var det uendeligt udviklede Spørgsmaal saa let løst: gøre en Kvinde til sin Ejendom ved at tage hende? Og hvaci saa? - besidder man hende saa? Besad Gerhard Annette?... besad Halvvig Edith? - Hvad er Besiddelsen? Rusens Højdepunkt! Og derefter Reaktionen, Kritiken, de tusind smaa Opdagelser gensidigt, Fortrydelsen eller Sløvheden..... og saa maaske: en ny Passion.

Altsaa: »den evige Skrue« - Livets fuldstændige Uberegnelighed - og paa Bunden det gabende mørke Intet.

422

Nej - saa heller Askesen - Munkens Liv i Cellen..... eller Skeptikerens Slentren gennem Tilværelsen uden at anstifte noget synderligt Ondt, og uden at gøre noget nævneværdigt Godt - en Vegeteren, der ikke udelukker smaa agréments - Rejser - gaa i Skoven - fiske - jage - arbejde for Opholdet og maaske en Livrente.

Gerhard holdt sit Hoved i Hænderne, støttende Albuerne mod Knæerne. Der var noget, der vilde le indeni ham..... og atter var der en ond Tanke: Løj ikke denne Mand dér for ham? Dølg vi Mænd ikke Sandheden for hinanden - Kvindens Besiddelse? Vilde Gerhard ikke - om Edith havde skænket *ham* sin Gunst, om hun maaske blot for et Øjeblik, i Selvforglemmelse revet med af Stemningen havde været hans - vilde Gerhard da ikke have bevaret denne Hemmelighed, dækket over den med en Ordstrøm, skjult den, gemt den for enhver - og navnlig da for en Ven, som altid har Rivalens Mulighed i sig? Jo sandelig!

Det maatte være saaledes: Ulf løj for ham.... han angrede det Skete for Ediths Skyld - han følte sig hendes Besiddelse uværdig - han var jo ingen Libertiner, men en oprevet Idealist - og det slog ud i Sentimentalitet, og han blandede sin første Kone ind i dette Forhold..... dækkende med Edith over sin ulykkelige Ungdomskærlighed, sin Svaghed i Handling som i Ræsonnement..... og han bedøvede sig - han drak - drak i Kompagni med Faderen dernede, dette Vrag af en Kæmpe, der hviler som en Byrde paa Datterens fine Skuldre og trykker hende ned i Pariaernes Kaste.....

Aa! stønnede Gerhard; og nu han, denne Svanning - »Kaliban« - som Ulf ogsaa drikker med, behersker og halvt beherskes af... det er naturligvis ham, Sømanden, Skipperen, den oprindelige Svigersøn - som ogsaa vilde »tage« - og for hvis Brutalitet Edith flygtede! Hvilket Sammensurium! - en Daarekiste - en Verden for det forfaldne Geni Ulf.... ret en Verden for *ham*! Hun løj - Edith - for sig selv - for dem alle; en ulykkelig Kvinde, men en af dem, der tillige anstifter Ulykke - som de fleste Kvinder, der bærer »Dobbeltheden« i sig. Skyggen var maaske dog den, som havde Ret; hun var »træsk«..... Psyken i hende, det

Fine og Kvindelige, var bleven saaret af denne plumpe Bejler - 423 og Forretningsmanden var kommen - Officeren var ogsaa kommen - og tilsidst Geniet!

Hun havde tilhørt dem alle - hviskede Gerhard ved sig selv. Med Sorg, under Lidelse - af Forfængelighed og af Medlidenhed, og af den dunkle Trang til at vække Behag og yde Barmhjærtighed.... deraf *hendes* Oprevetthed, hun, en oprindelig stolt og undselig Natur, der bliver kejtet, fordi den véd sig skyldig, og som lider, fordi den uden socialt Fodfæste higer mod Frihed og maa væрге sig mod Beskyldningen for Letfærdighed.

Ja ja! stønnede Gerhard og knugede Hænderne for Øjnene. Saadan er det sandsynligvis - saadan maa det være; og jeg er bleven den sidste i Rækken - og jeg drikker *ikke* !

Han saa' hende i dette Øjeblik for sig saaledes som hun havde bøjet sig over ham i hans Drøm eller Ikke-Drøm, hvid, slank, svaj, og havde lagt Fingerspidserne paa hans Bryst og spurgt ham: Sover De?.....

Han havde sovet - havde ikke omfavnet hende - hun var ikke bleven hans. Men nu syntes han, at hun havde tilhørt ham..... og en Følelse af Lykke gennembævede ham. Det var, som havde han faaet Syndsforladelse for alle sine Tvivl og alle sine Daarskaber..... Han ejede denne Mandens urokkelige Styrkefølelse, som Besiddelsen af den Elskede formaar at give - som er *over*, eller usammenlignelig med den Stolthedsfølelse, hvormed Opdageren ser Guanahani's Palmeskov svømme op af Oceanet....

og han kysede de stolte, varme Læber og hviskede: Min Edith! min lille stakkels Edith! -

Og saa var det Annettes hede Mund, fugtig af Champagnen.... og saa var det hin anden Kvinde... de andre Kvinder; - og han fo'r sammen - lo - eller syntes at han lo - og sænkede sig ned i den Afgrund af stridende Lyst- og Straffefølelser, hvori endnu intet menneskeligt Lod har naaet Bund.

Han var hos Edith - hun tilhørte ham. - De vaagnede sammen. En skær, gylden Stribe af Morgensol kysede hendes Øre - og han kysede hendes Øre; hun skjulte sit Ansigt - gravede det ned i Pudren. Han stod op..... og nu var det gennem en Skov de gik, langs en Sti mellem Stammerne; - højt var der til Løvet, og

usynligt kvidrede Fuglene, og det gav Genlyd saa at de To ikke kunde høre hvad de sagde hinanden. Men af og til kom et Ord fra hende, som han ikke syntes om; og de maatte rykke nærmere, for at kunne tale om Ting, som pinte ham; trivielle Ting - saadanne, som gør den lyse Skov mørk og graa - Livets Nødvendigheder og Byrder.... og han blev fortrædelig, hun tav; han vranten, hun hæftig..... de skændtes, og han brugte et Ord, som gjorde hende ulykkelig, og hun brugte et Ord, som gjorde ham bleg..... De var langt fra hinanden; hun løb - løb smukt - han vilde raabe til hende:

Den hvide Hind, den hvide Hind
i Skoven -

men i det Sted raabte han: Løb Du kun til dine Tilbedere; - jeg viger Pladsen for Grosserere og Officerer og fordrukne Genier; - og hils derhjemme din plumpe Fa'r og din enfoldige Mo'r og din aandssløve Brudgom - Uhyret, som har ødelagt min Dejlighed for mig!

Han følte hele Plumheden ved disse Ord... men ak, nu var de sagt. Hun gav et Skrig fra sig, men vedblev at løbe uden at se tilbage. Pludseligt snublede hun, faldt, rullede om paa Siden, blev liggende. Han styrtede til, knælede ned. Hun laa livløs; af et Saar i Tindingen piblede Blodet ned over Oret, det lille, røde Ore, som han om Morgenen havde kysset med Elskerens Ild og Andagt..... og det blonde Haar filteredes af den klæbrige Væske.... og han kyssede og kyssede, dykkede sin Mund over Saaret, men fik Munden fuld af Blod; - og af Blod kvaltes han, af Ruelse, Fortvivelse - Dødens stivnende Fortvivelse over at have tilintetgjort dette Liv, som han burde have skaanet, fredet, fremhjulpet..... saa sammenstykket, saa selviskt, saa lidet brødefrit hans eget Liv havde været! - - -

Min Gud! raabte Gerhard og fo'r ivejret ved Lysets Sprutten, Flakken - en stærk Opblussen og et dybt Mørke.

Han saa' sig aldeles forvirret omkring. Ulfs Kammer.... fyldt af Osen fra Lysets glødende Tande - af Romdunst og gammel Tobakslugt. Paa Sengen laa henstrakt noget langt, mørkt Noget. Idet Gerhard stirrede derpaa, og medens Dagingen sivede ind 425 gennem Vinduet, traadte den Liggendes Ansigtstræk mere og mere frem - men paa en trolddomsagtig, uvirkelig Maade: den høje, smalle klare Pande, de matte lukkede Øjne, de magre Kinder, det røde, graasprængte Skæg - og det tynde, purrede, brusende Haar, der stod som en bleg Glorie om Lidelsen, Sorgen, Udskejelsen..... Sorgen, Udskejelsen og Lidelsen, hvorover der gik et barnligt, kruset eller krøllet Smil, som om Spidsen af en fantastisk Drømmefugls Vinge havde kildret den Sovende i Forbifarten.

Gerhards Øjne fæstede sig paa denne Mund - ved dette Smil; og uvilkaarligt udbrød han: hvad det dog er for en Lighed! Og han bøjede sig ned og kyssede Ulf paa Panden: Stakkels Ven!

Edith! hviskede Ulf i Søvn - og Smilet var lykkeligt, lyst.

Gerhard fo'r sammen, bredte Tæppet varsomt over Vennen - stod længe og saa' paa ham, Karrikaturen af Edith, medens den vaagnende Dag begyndte, først at forsøve, saa at forgylde den forkomne Poets Fattigdom. Og Gerhard nikkede:

Du lyver ikke - hun lyver ikke; - men jeg tror, at jeg helst aldrig vil se hende mere. Jeg vil arbejde for hende og for Dig. Jeg er den stærke!

Saa listede han sig ned ad Trappen. Gangdøren stod aaben. Da han var udenfor paa Havnepladsen, stod Solen op. Jeg er nok kommen til at tilhøre Natten! tænkte Gerhard. Byen sov; kun en Kat sad paa en græsgrøet Stentrappe og gned sig med Poten over Øret.

VI

Gerhard fik travlt de følgende Dage. Han havde skrevet efter sine Sager, Pakkassen og Kofferter. De kom; og med dem et lille Brev fra Annette. Gerhard aabnede Brevet med nogen Overvindelse..... indeholdt det Bebrejdelser? eller bad hun om Tilgivelse? hvorfor skrev hun i det hele taget? Annette skrev ligefrem, ret elskværdigt; hun havde taget mod en Indbydelse fra den gamle Lehnsgrævind - de vilde til et Bad sammen og tilbringe en Del af 426 Sommeren i Udlandet. I Familien - skrev Annette - hed det sig, at Gerhard var taget paa en Studierejse, og ingen vilde da fortænke hende i, at hun saa ogsaa vilde ud og more sig. Imidlertid havde de jo Stunder til at tænke over deres Forhold. Hvorfor i Grunden gøre Skandale? - og hvorfor egenlig tage sig Verden saa sérieux? Det mente ogsaa den gamle Lehnsgrævind.... og hermed Farvel, min Ven, og

overanstreng Dig ikke, og lad os mod Sommerens Slutning mødes som to fornuftige Mennesker - hvad vi saa end bestemmer. Din Annette.

Han brændte Brevet, idet han tænkte: hvor alle Mennesker, som intet har at bestille, hvor de dog ligner hinanden!

I hans Tanker formede sig Ordet: Luxus-Kvinde! Og saa var der alligevel hos ham en Længsel - hvorover han ærgerlig eller skamfuld bed sig i Læben. Vilde jeg da ønske, at de var Vaskerkoner eller Strygejomfruer alle?... nej, men han vilde ønske, at han kunde tage Annettes Penge og give dem til Edith.... Edith, som saa ogsaa vilde blive Luxus.... aa Snak! det laa slet ikke *deri* !

Uvilkaarligt tænkte han paa den lille Alma derhjemme hos Konferensraadens - og paa Pastor Nærøe - og paa Konferensraadens Theater - og paa hele »Selskabet« - Publikum - Intelligensen - Pressen - hele den Verden, hvori Gerhard havde levet og som han dog ikke kunde sætte sig udenfor - - - - - og atter tænkte han paa Ulfs Verden - Madam Ravn - Matthias Ravn - »Kaliban« - Ulf

Det forekom ham, som han glimtvis øjnede Traade, der krydsende forbandt de tilsyneladende saa dybt adskilte, ja uforenelige Verdner. Skulde man vente paa Ulfs »store Folkeomvæltning«? - eller kunde Kunsten ikke slaa Bro - hans, Gerhards, Kunst? - - -

Der var andre Breve; et fra Redaktionen ved det regeringsvenlige Organ, hvortil Gerhard havde sendt Artikler. Redaktøren skrev - undskyldende, beklagende - den store Stofmængde - en nødvendig Reduktion af Medarbejdernes Antal..... kort sagt, Konditionen var sagt op. Ah! tænkte Gerhard; Krigen erklæret!

Han læste Bladene - dem, som Gæstgivergaarden holdt; og han fik tilsendt Aviser og Tidsskrifter. Han var hurtigt klar over Stillingen. De regeringsvenlige Blade »luftede« den Frafaldne ud - til Tak for det »Vi vil lufte ud«, som Nøragers Sprøjte prangede 427 med. Det Billed, som Gerhard havde sendt til Udstillingen, og som en Kunsthandler havde gjort ham et jævnt antageligt Bud paa, det fik i Løbet af to, tre Dage læst og paaskrevet gennem noget nær hele Regeringspressen. Man beklagede, at den alvorlige og begavede Kunstner havde givet efter for en desværre mere og mere om sig gribende Tendens henimod en »usund Retning« osv. Gerhard smilede. Hans Billed var tværtimod et jævnt nøgternt Rutinearbejde - mente han selv. Kunsthandleren skrev, at Publikums Købelyst desværre havde vist sig saa lille, og hvis Gerhard ikke vilde gaa ind paa en betydelig Reduktion i Prisen... osv.

Gerhard svarede tilbage, at han skulde rejse og bruge Penge - han tog imod det »reducerte« Tilbud.

Saa pakkede han sine Sager ud. Han vilde male, han vilde radere. Det Bentzen-Overgaardske Organ indeholdt hans »Drøm«. Organet indeholdt tillige i Anmeldelsen af Kunstudstillingen en Passus om Gerhards Billed. Man sagde ham ingen Komplimenter; det vilde have været malplaceret; man var betydeligt mere reserveret end den begejstrede Nørager - men Velvilligheden overfor Forfatter-Kunstneren skinnede igennem, og med stor Behændighed var Slutningen formet saaledes, at den hele Passus kunde læses som en Anerkendelse af »Jeg drømmer« - medens Billedet paa Udstillingen traadte tilbage i den akademiske Halvskygge, hvor det retteligt havde sin Plads.

Gerhard smilede. Han vilde radere Illustrationer til sin Drøm; *nu* kunde han gøre det. Og han vilde male et Interiør - den bellmanske Nat - en »moderne bellmansk Vision«. Han havde Modellerne ved Haanden; og han havde Natten, Stemningen, »Inspirationen« i sit Hjærte.

Det skulde komme an paa en Prøve - om der var Plads for individuel, inspireret Kunst i det lille Land, hvor man ødelagde hinanden paa Stik- og Slagord. - - - - -

Han havde straks den første Dag taget Ediths lille Nøgle frem - den, han efter Løfte skulde sende hende tilbage. Han nænnede det ikke, kunde ikke bringe det over sit Hjærte - han syntes tilmed, at han med denne lille Ting ligesom kunde »lukke af for hende« og beholde hende for sig selv. Han bed sig i Læben, da 428 han tænkte dette - og da han følte, at han *dog* ikke kunde lukke af; - hun ejede jo selv sin Person, sin Frihed - eller ejede den ikke! Han skar Tænder, gik op og ned ad Gulvet, gik ud, ned til Havnen, løste en lille Baad, som laa dér, roede et godt Stykke ud paa Fjorden, kom drivvaad af Sved tilbage - tog Brevpapir frem og skrev med dirrende Haand - skrev *godt*, som det forekom ham, selv om Bogstaverne næppe nok lystrede Haanden.

Da han sent om Aften læste Brevet igennem, fandt han, at det kun indeholdt Bebrejdelser og mest talte om ham selv.

Han brændte det.

Saaledes var det gaaet hver Dag - og hver Aften. Nøglen laa endnu i den lille Portemonnaie, og Brevet kom ikke videre.

Men nu arbejdede han efter løse Udkast paa sine Plader; der begyndte at falde Ro over ham; og om Aften tegnede han en Karton henne hos Familien Ravn. I Førstningen vilde det ikke ret smage det lille Selskab, saaledes at »udlevere sine Intimiteter« som Ulf sagde. Men efterhaanden som Interiøret dukkede frem, de to Stuer, Bordet, Lampen, Instrumenterne, Figurer, Hovederne - og navnlig da Kartonen gav Plads for det opspændte Lærred, og da Selskabet med Undren og derpaa med Selvtilfredshed begyndte at se sig selv i Farve, med stærkt angivne Lys og Skygger..... efterhaanden vænnede man sig til den temmelig faamælte, af sit Arbejde optagne Maler. Ulf var oprømt, ledede Koncerten og Opønsningen af en ny »gammel« Bolle; Hr. Ravn fortalte Historier og passede sit Instrument, »Kaliban« var tavs og passede sit, Madam Ravn var stille og sad under Lampen med Visdommens Bog. Aftnerne gik.

Om Dagen havde Ulf nogle Timer i Borger- og Realskolen - Timer i Dansk og Skrivning, skøndt han, som han sagde, »hverken kunde Dansk eller kunde skrive«. Man maatte jo - tilføjede han paa sin sørgmodig-vrantne Maade - fortjene sit Brød ved Noget; Klæderne skulde man da ogsaa holde sammen om Kroppen - ihvorvel det havde været bedre at vise sig i hele sin Nøgenhed for den By - saa var man fuldstændig Paria - og dette er en Hædersrang *her* !

Gerhard spurgte sig selv, om Ulf dog ikke var affektet; men han opdagede snart, at Vennen virkelig havde »kastet los« og med 429 en lidende, filosofisk, absolut ophøjet Foragt saa' ned paa Byen - hvilket Byen besvarede med saa vidt muligt at sky ham, som havde han været en uren. Der var maaske nok noget af et Martyrium heri for Ulfs Vedkommende - og et Martyrium har sit Sukkergodt i al Bitterheden. Ulf erkendte det ogsaa; som han i det hele taget »erkendte Alt - ligetil Cynisme«. Han gik maaske virkelig og ventede paa den store Omvæltning - den, han baade i sin barnagtige Fantasi og i sin dybe, intuitive Fornemmelse af den almindelige Forsumpning forestillede sig som nær forestaaende. »Det kan komme idag - og det kan komme imorgen - og det kan vare et Par Aar. Jeg haaber, at jeg maa leve saa længe indtil jeg kan se mig selv hængt op paa Lygtepælen.... jeg vil i hvert Fald komme i stort, om ikke i udvalgt Selskab,« sagde han smilende. Og han tilføjede: »Min Lærergerning - sit venia verbo - bekræfter for mig den almindelige Regel, Forsumpningen, Stagnationen, Forfaldet. Vi afretter disse Drengene til at blive kongetro og lovlydige og religiøse og nationale og Gud véd alt. Det vil sige, saa snart der er en Fyr, som har *nogen* Tilbøjelighed til individuel Tænkning, nogen Stolthedsfølelse i sig, Ærekærlighed, Selvstændighedstrang - ja blot vil slaa lidt ud med Arme og Ben - saa »skruer« vi ham. Maskineriet virker, og Hvalpen er inden kort Tid lovlydig, gudsfrygtig, kongetro osv. Kan vi sletikke magte ham - saa støder vi ham ud af Skolen med et Kridtkors paa Ryggen. Vi slaar ham til »Canailles Ridder« - og han kan da ty til Hovedstaden og formere det utilfredse Proletariat dér..... og saa er han *moden* , naar Tidens Fylde kommer. Han vil da først og fremmest hænge sine gamle Lærere!«

Og Ulf gned sig i de magre Hænder, skød Læberne frem og hostede.

Jeg vogter mig ellers strengt for - vedblev han - at foregribe Begivenhedernes Gang i Skoletimerne. Jeg behandler Drengene mildt; jeg kan ikke andet; de gør lidt Nar ad mig, men jeg trækker paa Skuldrene; jeg »præker« aldeles ikke for dem..... deres Tid kommer alligevel! Véd De ellers, min kære Gerhard, hvem der staar mig haardest imod her i dette Hul?.... Ja undskyld, han er nok af Deres Familie - men vi kan ikke bære Ansvaret for vor Familie - jeg ikke heller. Det er Deres ærede Svoger, Hr. Ottosen 430 - en charmant Stridskæmpe for de »ordnede Tilstande«. De undskylder, at jeg ler! Endnu iaftes i Klubben skal han have ytret sin dybe Beklagelse over at *De* var faldet iblandt Røverne - i »Gøglerrøden«, som han benævnedes min stakkels Ravne-Krog. Aa Gud, hvor Menneskene er grinagtige! Gør mig ellers oprigtigt ondt for Deres Kusine..... ja for her i Byen véd vi Alting.... men forresten ikke mere ondt for hende end for saa mange andre stakkels Kvindemennesker - hvis Herrer Ægtemænd eller Herrer Elskere ikke er det Salt værd, som de spiser, og ikke den Væde til Saltet, som Vorherre i sin uransagelige Visdom lader dem tilflyde

- paa Snyltekontoen i Klubben! - - - - -

Ulfs Ord pinte Gerhard; han havde selv Fornemmelsen af, at han maatte vælge mellem Kusinen, Svogeren, Klubben og Byen paa den ene Side - og Ulfs »Ravne-Krog« paa den anden. Han blev mere og mere reserveret overfor Hr. Ottosen, og med mindre og mindre Takt søgte denne at indynde sig hos Svogeren, drage sig hans mulige Kunstner-Naivitet til Nytte, slaaende ved alle Lejligheder paa Familieskabet, i hvis fjærne Hovedstadspidse Konferensraaden lyste som en Guldfrugt i en Æventyrhave. Hr. Ottosen havde Fantasi - og vilde gerne plukke. Om ikke den ældste lille Pige kunde blive anbragt ved Balletten? - det var jo dog baade en sædelig og en udviklende Skole, og maaske, hvem véd, den lille Ottilie kunde have slumrende Evner.... Vejen fra Balletten til Skuespillet var traadt mer end én Gang.... og saa var en kgl. Skuespillerindes Gage - med Feu - en formelig Kapital... og hun kunde komme i det bedste Selskab og gøre et glimrende Parti - for heldigvis var vore kongelige Skuespillerinder *alle* hævet over selv den ringeste Tvivl om deres uplettede Kvindelighed!

Og om ikke Hr. Ottosen kunde faa en Plads f. Ex. som Regisseur - til at begynde med? For han forstod sig paa Theatret - havde scenisk Blik - og kunde føre Regnskaber!.....

Gerhard blev omsider ked af hans Overhæng. En Dag gik han til Kusinen; han traf hende alene hjemme - det var næppe usædvanligt; hun havde grædt - det var maaske Reglen; Gerhard opdagede, ved at se

nærmere paa hende, at hun skulde være Moder igen - for fjerde eller femte Gang.

431

Han trykkede hende tavst i Haanden, beholdt den uvilkaarligt i sin, satte sig ved hendes Side i Sofaen. Han vilde sige hende uforbeholdent sin Mening om hendes Mand; det nyttede ikke, han *kunde* ikke bekvemme sig til at betragte ham som en Paarørende..... for Pokker! hvad Forhold staar han i til *mig* ? sagde Gerhard og knugede denne Haand dér med de blaa Aarer og den af Synaalen haardtprykkede Fingerspids.

Det er *Dig* , Hanne, jeg vil være god imod - men jeg kan ikke taale hans Paatrængenhed - det *maa* Du vide. Vi er jo ingen Børn!.....

Hun slap hans Haand, lagde sin Arm paa hans Skulder, bøjede sit Hoved imod ham og græd: Sig det ikke - sig det ikke saadan, Henrik! bad hun. Jeg er dog saa ulykkelig!.....

Han klappede dette Hoved dér; hun lagde sig helt ind til hans Bryst, som vilde hun græde ud engang ved en Mands Bryst.

Han hviskede uvilkaarligt - som en Trøst: Hvem er lykkelig? Tror Du *jeg* er?....

Hun saa' mønstrende paa ham gennem sine Taarer - et Kvindeblik - ikke skarpt men dog undersøgende nok:

Jo, Du er lykkelig, Henrik. Du skal ikke sige det modsatte, for at trøste mig. Du er lykkelig med hende - Du har jo heller ikke Grund til andet. Du kan se saa underlig længselsfuld ud af dine Øjne - Du er aldrig hos os i Stuen, men altid langt borte..... aa jeg misunder Dig; det er stygt - men jeg misunder Dig. Tiden har gjort mig lille og snever - men jeg kan ikke derfor. Nu da Du er kommen, véd jeg godt, hvordan jeg er. Henrik, Henrik..... det kunde have været ganske anderledes! -

Han saa' paa dette Haar, forpjuaket som det var; paa denne Pande, med en Fure i; paa disse Øjne, der vilde skjule sig og dog løftede sig, matte og trætte, røbende sig og tilstaaende ham, hvad der ikke længer kunde have Værdi for ham - hvad hun selv *følte* at der ingen Fristelse, ingen Appel indeholdt for ham..... og han

bøjede sig ned til hendes Mund, som bad ham - uden Ord - om et Kys.

Han kyssede sin Kusine - et uskyldigt Kys - ikke hende men en hel lidende Kvindelighed igennem hendes Sorger og Skuffelser og trofast gemte Hemmelighed.... og han fik en saa uendelig 432 Medfølelse med hendes sagtmødige, kyske Sorg - han omfavnede hende hæftigt idet han mumlede et Navn, som hun antog for sit eget.

Et Hm! bragte ham - dem begge - til at se ivejret. Hr. Ottosen var kommen ind i Stuen. Der var et plumpt og dumt og tillige snu Blik i de efter Sædvane glansfulde Øjne, hvormed Kusinens Mand smilede til »Svogeren«. De trøster nok den stakkels Hanne! sagde han med en Haandbevægelse, der ganske var laant fra Provinsscenen - og han smilede, som vilde han sige »Aa hvad, imellem Familie«..... og saa klappede han sin Kone paa Hovedet, og hun lod sig tage ind til hans Bryst - og dér stod Gerhard oprejst, bidende sig i Læben, søgende rundtomkring med Øjnene efter sin Hat - som laa paa Gulvet.

Bliver De ikke og tager til Takke hos os idag til Middag, kære Gerhard? spurgte Hr. Ottosen familiært - saa familiært, at Gerhard straks svarede:

Tak - jeg har lovet min Ven Brynjulfsen at sejle en Tur ud med ham i Eftermiddag!

Aa Brynjulfsen - Deres »anden« Svoger! lo Hr. Ottosen. Det er Skade at vi ikke alle tre kan være sammen. Men jeg skal sige Dem, jeg har nu mine Anskuelser!.....

Og jeg har *mine!* sagde Gerhard hurtigt, tog Hatten op, hilste og vilde gaa.

Henrik! bad Fru Ottosen og strakte Haanden ud - bliver Du ikke, for *min* Skyld?

For *din* Skyld - gaar jeg! var Gerhard's Svar. Og han gik.

VII

Ulf laa paa Sengen; han tørte sin Pande med et Haandklæde, som han brugte i Stedet for Lommetørklæde, og drak langsomme Slurker af et Glas med Rom, koldt Vand og Sukker..... hostede nu og da og skottede til Vinduet, som stod aabent.

Skal jeg lukke -? spurgte Gerhard, som sad i Sofaen foran det 433 brøstfældige Bord, hvor det flød med Bøger, Papirer, Kridtpiber og Cigarstumper.

Nej - svarede Ulf - ikke endnu! Aa hvem der kunde ryge sig en Pibe. Men se det *kan* man nu ikke med denne Hoste - Basta.....! Keder ellers mine Dokumenter Dem? -

Gerhard saa' op fra Papirerne og smilede: De vil dog gerne indkassere Deres Forfatter-Tribut! -

Mais si! lo Ulf - hostede og slurkede.

De havde været en Sejltur med Svanning i hans Dæksbaad »Brune Betty«. Aftnen var faldet paa, en af disse klare Majaftner, hvor man - som Ulf sagde - kan se durk igennem Himlen uden at finde Vorherre. Ulf havde været stille og var krøbet sammen under Gerhards Plaid; Svanning havde været talende..... det var som om Brisen, Baadens elastiske Bevægelser, den aabne Horisont ved Fjordens Munding, den skarpe, friske Luft havde dirket hans Evner op. Han havde, paa Ulfs Tilskyndelse, sunget en Malaier-Sang og fortalt besynderlige Historier fra Sydhavet og om et Mytteri ombord i en spansk Brig, hvor Mandskabet var sammenløbet Rips-Raps fra alle Himmelegne. Og Ulf havde omsider afbrudt ham med Stumper af Aarestrups Oversættelse efter Victor Hugo:

I denne store Brigantine
er lutter tapre Mænd ombord.

Saasart Ulf citerede noget, holdt »Kaliban« øjeblikkeligt inde med sine Historier, lyttende efter Ulfs Stemme, som var det Visdom alt, hvad der flød af denne Kilde.

Det syntes, som om Svanning havde beholdt Erindringen om et vildt, planløst Livs brogede Situationer - medens der var sænket som et Slør over hans oprindelige Skoleopdragelse, hans boglige Kundskaber. Der lysnede Glimt frem hos ham af Intelligens og Forstaaelse - naar Ulfs Tale paavirkede ham; ellers sad han mut og tvær, kun opmærksom paa Rorpinden, Sejlskødet, Baadens Fart gennem Vandet; de Historier, han fortalte, var 434 lugenlunde utroværdige, men ensformige med deres Knivstik, Malaierpiger, Renden bort fra Skibe, Hyrebasser, Spillebuler og Dansebuler.... de blev fortalt drævende, næsten søvndyssende..... men undertiden kunde Fortælleren gribes som imod sin Vilje af Situationens dramatiske Kraft - og paa Forhaand lo han - det vil sige: Arret, den forfærdelige Skramme, *lo* - medens det øvrige Ansigt beholdt sin tavse Muthed; og naar Arret havde let, saa lo Øjnene..... og det var som om Næveslag, Knivsblade, Romflasker, nøgne brune Piger og blødende Mænd farvede Luften i hans Nærhed.

Ulf kunde da stirre paa ham, som om han selv var hallucineret af disse Syner. Og Gerhard betragtede de to Mænd - faldt i Tanker - tænkte paa Raderinger - paa sin Kusine - paa hele Livet bag ham..... og paa Edith.

- - - Ulf laa paa Sengen; Aftnen havde været for kold for ham, han hostede og drak sin kolde, søde Grog. Og han sagde:

Det er den »store« Forkølelse, Gerhard! Det er den, jeg tager med mig og som tager mig med sig over i Evigheden. Hvis det da ikke er et Hjærteonde - som Lægerne siger; ha ha! disse kloge Hoveder, som har opdaget en »Hjærtefejl« hos mig..... hører De, Gerhard! jeg har Fakultetets Ord for, at der er noget iverjen med mit *Hjærte* lykkelige jeg, som ejer et!

Aa men Gerhard, hvad skal jeg gøre med Evigheden? Blot jeg dog var Mystiker! Undertiden er jeg lige ved at være det..... jeg er Fanden ikke tilsinds at skrive under paa vort Aarhundreds videnskabelige Kapitulation. Jeg vil ha' en Evighed.... maa jeg be' om at kunne mødes med - med hende! Jamen saa er der den anden. Aa Snak; hvis der er To, saa smelter de sammen til en Enhed. Hvorfor skulde de ikke kunde det? »Det opstaar i Uforkrænkelighed!« Er det blot noget Præstesludder, for at dække over alt det Fæle, Orme og Stank? Herregud, er vor Fantasi blevet saa sølle, at vi ikke kan gøre det Hop over Orme og ilde Lugt - helt ud i det svævende Blaa, de hvide, skinnende Skyer, Beskuelsens Herlighed, hvori de frigjorte, forklarede Sjæle mødes! Er *det* Sludder, da vil jeg s'gu begrave mig i Middelalderen, hvor to Mennesker, der ikke kunde faa hinanden i Livet, troede fuldt og 435 fast paa et Gensyn »hisset«. Hvilken Styrke heri, hvilken Livsstandhaftighed: - Tinsoldaten og den lille Danserinde, der smelter sammen til én Klump - Støv og Aske - saa Opstandelsen og Gensynet! Ja De ler, Gerhard? De skulde Pinedød skamme Dem!.....

Jeg ler over den Maade, hvorpaa De siger det, ikke over hvad De siger! svarede Gerhard og tilføjede, idet han pegede paa et Ark Papir: Skal vi skrive et Stykke sammen, Ulf?

Hvilket Stykke? et Stykke i en Avis?... det kan De vist selv besørge! sagde Ulf spydig.

Et Skuespil! Her ligger et Udkast. Skal vi - oprigtig talt? spurgte Gerhard indtrængende.

Aa lad mig i Fred! bad Ulf. Desuden - det er for sent. Jeg er træt, Ebben løber ud. Jeg er født paa den gale Side af Aarhundredet. Jeg skulde heller have ventet til ind i næste Trækning. Nu bestaar jeg af sentimentale Brokker - De tildels ogsaa. Vil De gøre noget, saa gør det paa egen Haand. De maa gerne bruge mit Udkast. Jeg skal engang imellem - naar jeg er fuld - give Deres Kladder en Overhaling. De maa gerne have alle mine Papirer; det er en net Bunke »Aphorismer«. Maaske kan De faa et lille Bind derudaf - hvis De vil bekoste min Begravelse. Men glem ikke, at jeg vil have en Sten - en rigtig stor, solid Graasten ude fra Strandkanten - paa min Grav. Saa forvilder maaske en veritabel Havmaage sig ind paa Kirkegaarden, og sætter sig paa Stenen og giver dette dejlige, klingre, skarpe Kampskrig fra sig - og saa tror Folk Gudstraffemig at det er mig, mig selv dernede, som skriger paa Revolution - Hurra for Havet og Stormfloden! - - -

Ulf hostede og slurkede. Gerhard saa' blødt bevæget paa ham. Ulf vedblev - mere dæmpet: De skal ogsaa plante Margueriter paa min Grav.... ja det er sandt, jeg er Medlem af en eneste Forening, Ligbrændingen, men det er lige fedt: jeg vil have min Urne i Jorden - jeg elsker Jorden - og en Strand-Sten ovenpaa - jeg elsker Stranden - og Margueriter rundt omkring - jeg elsker disse hvide, skære, højstænglede, slanke, ydmyge og stolte Blomster. Do You understand? Jeg véd ikke hvorfor, men jeg synes at Margueriterne minder mig om det, som Tyskerne kalder »die süsse 436 Gewohnheit des Daseins« - og jeg vil dog, ærlig talt, saa forbandet nødigt bort fra dette »Dasein«..... Skaal, Gerhard, min Eftermand, min Arvtager! Leve den sociale Republik - Fred paa Jorden og blandt Menneskene en Velbehagelighed! -

Lidt efter bad han, med Hænderne lagt over Øjnene: Aa luk det Vindu; jeg tror, jeg kan sove. Men bliv De bare siddende! Min »Digterlampe« er iorden iaften - tror jeg.

Gerhard lukkede Vinduet, stirrede ud i den klare, tindrende Majaften, der hvilede med lange gyldne Striber over det fjærnt blaanende Hav; og han vendte sig og saa' en Tid lang paa den Sovende.

Der vældede op i ham en Kærlighed til den Mand dèr, en vemodig Ømhed, som han ikke kunde forklare sig - som han halvt følte sig genert ved. Han tænkte: er det en saadan Ømhed, der ytrer sig overfor Kvinder? Naar man har gjort Kvinder til Genstand for denne Ømhed - hvor skuffet vender man sig da ikke tit fra dem! Attraar vi ikke disse bløde, eftergivende, vort eget Legem saa modsatte Former, *digtende* dem et Indhold til, som vi ret besét tager fra vor egen, fra Mandens Sjæl, Fantasi, Intelligens? En Mand forlader sin Hustrus, sin Elskedes Arme; han være nok saa maadeholden i Nydelsen af hvad disse svage, bløde, eftergivende Arme skænker ham.... hvor ofte føler han sig dog ikke uoplagt til fortrolig, indtrængende Samtale - ja tidt paa en smærtelig Maade stødt tilbage af Manglen paa virkelig Fællesforstaaen, Fællesinderlighed *dér* hvor han for Minuter siden afbildede sig sin Tankes lønlige Lysthavn med hviskende Ekko fra sin Sjæls sarteste Rørelser!

Vel sandt, et Døgn, en Dag behøver kun at gaa: og atter søger vi, om det saa blot var i Tanken, med Længsel tilbage til Stedet, hvor vi drømte Minuternes livsalige Drøm..... men den samme Opvaagnen har den samme sørgmodige Skuffelse i Følge - og naar Cynikeren forklarer det paa *sin* Maade, saa har Cynikeren dermed intet forklaret - thi Hemmelighederne i Mand og Kvindes Samliv ligger dybere end den raa Materialist kan naa' eller se dem.

437

Kan man elske en Kvinde - og have hende til Ven og Fortrolig paa samme Tid? Udelukker det ene ikke det andet? Hvorfor begaar Mændene Daarskaber, Forbrydelser - hvorfor »begaas« det Højeste i Kunsten - overfor saa mange Kvinder, der *kun* har Ungdommens eller Skønhedens farlige, vilkaarlige Evne til at fastholde?

Manden er grim - for mager eller for fed; hans kantede eller plumpe Former, grove Hud, uharmoniske Bevægelser, ru Stemme - hans hele Ydre, der kun undtagelsesvis er afslebet for at kunne behage, intet af dette frister os, hidser vor Fantasi, forvirrer vor Dømmekraft. Men Dage og Nætter igennem kan vi forfriskes ved hans Selskab, forynges ved hans Lune, græde sammen med ham over en Verden, hvis Mysterier *hans* Blik har gennemtrængt - aldrig en Kvindes. Nye Lande i Tanken opdager vi sammen med ham; og gælder det med ét Ord at ramme Kærnen i den Kunst, vi fælles dyrker, saa spørg *ham*. Tal til din Hustru, din Elskede, om det samme - og hvad enten Du er en Dilettant eller et Geni, hun vil ryste paa Hovedet, smile, lægge sine Arme om din Hals og sige: Jeg elsker Dig. Spørg ikke om mere! -

Lad os elske Manden!

Lad mig elske Dig, Ulf, *dér*! sagde Gerhard og bøjede sig over Vennen. Du magre, grimme, nedbrudte Mand - der alligevel minder mig om en ung Kvinde, som jeg rettelig burde afstaa Dig! Jeg er løbet fra Livets Goder - og løber maaske dog efter en Skygge. Jeg er stærk, jeg har Selvtillid, Livet ligger for mig. Jeg bør være den Stærke, give Afkald - og vokse derved. Jeg frygter desuden Kvinderne.... de har gjort mig *det* Onde, at jeg ikke stoler paa min Evne til at besvare deres Kærlighed. Jeg er bleven skeptisk..... medens Du, med alle dine lidenskabelige Udfald, er naiv, følsom - hvad Kvinden kalder en *god* Mand. Du er »god« - værst mod Dig selv, som det hedder. Jeg er »Mand« - en Egoist. Og hun, Edith, som staar imellem os, hun vil indse

det og skænke Dig sin Kærlighed. Det er *den*, Du behøver, og Du vil leve op igen - vil blive de Lidendes, de Fortryktes, Staklernes, de Ensømmes - Kvindernes Digter..... medens jeg bliver Artist! - 438 Og bevæget ved sine egne, som det forekom ham sjældent højmodige Tanker, kyssede Gerhard Ulf sagte paa Panden.

Ulf slog Øjnene op, smilede og sagde: »Naa, skriver I, Karle!« Hvad er det, De bestiller, Gerhard? -

Gerhard tændte Lampen paa Bordet og svarede ligeledes smilende: den ene Del af Mennesket Gerhard-Brynjulfsen er ifærd med at filosofere over den anden Del! -

Aa - *det* husker De? sagde Ulf - lo - vendte sig om og sov videre.

Gerhard gav sig til at læse Ulfs Papirer:

VIII

»En Forfatter maa have *noget* af Publikum i sig: han maa kunne røres, glæde sig, le, græde uden at tage det altfor nøje med, hvad Kritiken i strængeste Forstand vilde sige. Ellers bliver han ikke Forfatteren, men kun den moderne Tids »Zwitterkind« - Kritikeren.

I et Drama er det sjældnere den talte, deklamerede Replik, som *direkte* skal bringe sin Virkning til Publikum... det beror meget mere paa, hvad Virkning en Replik, sagt af en Skuespiller til *en anden* Skuespiller, sluttelig frembringer paa Tilhøreren. Scenen skal stadig forestille Verden; og det er saare sjældent, at Verden giver sig til at tale ligefrem til os. Publikum eksisterer i en vis Forstand ikke i Theatret. Aktør saavel som Digter maa altid kunne tænke sig at spille for »tomme Bænke«. Digteren, som i sit Arbejdsværelse danner sine Scener, er egentlig ligesom den opmærksomme Tilskuer til et Opløb, der foregaar udenfor hans Vinduer. Han ser de hæftige Bevægelser, hører de truende eller til Orden formanende Ord - Altsammen indenfor Aktionens Ramme. Ingen raaber dernedefra op til *ham*. Han er glemt; men han glemmer Intet!

Digteren er Digter, Publikum, Skuespillere, Regissør, Maskineri, Alt samlet i En. Han er Jehova, som skaber Verden ud af 439 Kaos - paa et Ark hvidt Papir. Han maa være flittig som Skaberen var det; i sex Døgn maa han slide, men hviler han sig paa den syvende Dag, tør han aldrig sige: Se, det er saare godt!

Vidste et Folk, hvad det skyldte sine store Digtere, saa vilde det beundre dem endnu mere end det gør; og Digterne vilde blive endnu mere forfængelige end de ere. Heldigvis gives der Kritik og Kritikere. Digteren faar ikke Lov til at overvurdere sig selv; og Folket faar ikke Lov til at beundre. Hvorfor skulde ikke ogsaa Kritiken kunne udrette noget?

Naar en stor Skuespildigter - Molière f. Ex. i »Fruentimmerskolen« - skaber et Mesterværk ved at slaa alle Regler ihjel, saa slaar han dermed *en* Regel fast, fra hvilken ingen Undtagelse gives: man skal have Geni!

Men da der i Mangel af Geni gives en Bunke Talenter, saa gives der ogsaa en Bunke dramatiske Regler! Gaa hen og synd imod dem allesammen - Sandsynligheden er for, at Du vil lave noget Fuskeri. Men hvis Du ejer et Hjærte - et stort Hjærte - og hvis Du en Dag river det ud af Livet paa Dig selv og kaster det blødende op paa Scenen: saa kan Du være sikker paa at opnaa *nogen* Virkning - endog den, at dine Synder tilgives Dig!

Men endnu bedre var det, om Du havde et halvt Dussin ægte lystige Indfald, et Lune, der strømmede af sig selv, uden at Klownen behøvede at hjælpe derpaa ved Narrestreger.... saa fik Du hele Borgerskabet med Dig og kanske Sølvstøj ved dit Jubilæum!

Sky aldrig *stærke* Midler paa Scenen: thi Lampeosen skal nok svække dem inden de naa'r ned til Publikum! Vær ikke ubetinget bange for de *grove* Effekter: Shakspeare har brugt dem, og hvor hans Kæmpefod har traadt, kan vi vel nok putte vor spidssnudedede Sko uden Fare for at synes en Tølper! Men sig aldrig paa Scenen en Dumhed, som Du vilde skamme Dig for at sige til en paalidelig god Ven - og vis aldrig en Raahed frem deroppe, som Du vilde rødmæ over at vide jagttaget af en elsket Kvindes Øjne! Saa kan Du forresten tage Dig hvad Friheder Du vil: den »gode« Smag kan rejse sig og gaa; de krænkedede Ynglinge kan pibe Dig ud; Aviserne kan klemme Dig mellem Skjoldene Dagen efter..... den »gode« Smag har aldrig haft det sidste Ord; de krænkedede 440 Ynglinge ville engang blive modne Mænd; og Aviserne..... dem kan Du pakke dit Smørebrød ind i, naar Du tager i Skoven for at glemme det Hele!

Glem ikke *én* Ting: Du selv er Publikum; Du har alle dets Lyder og Dyder, dets forudfattede Meninger, dets Sejghed, som skal overvindes, men ogsaa dets letvakte Hjærte, dets Længsel efter Skønhed.

Det er for *Dig* dit Stykke *spilles!*«

Gerhard bladede videre i Ulfs Papirer. Han gennemlæste et paabegyndt Udkast til et Skuespil over et middelalderligt Æmne. Manuskriptet var affattet som en Dagbog - aldeles i Ulfs Manér.

»Nej, det er ikke til at holde ud - det er ikke til at holde ud!

Vi har været i Theatret!

Giv saa Rapporten!....

Ø! Her er Rapporten: Fem lange Akter - foruden Mellemakterne. Et Spil i Præketakt - Kostumer i Anilinfarver - Ensemblet Sildesalat.... Diktionen fuld af blomstrende Planter med lange Rodtrevler.... *nogen* dramatisk Effekt... *megen* Snakken om hvad der ikke kommer Sagen ved... *ingen* Natur-Bund... ingen Skrig fra Hjærtet.....

Bah! Hjærtet? Lad os holde »Almindeligheder« ude af Betragtningen! - Her er Rapporten:

En af de ældre Digtere - et Ungdomsarbejde - med Mærker af Epigontiden over sig - intet Mesterværk - men alligevel en *Poets* Arbejde - noget Varmt - noget Højtsvunget - noget, som gør godt at se og høre paa.... Alt i Alt: lad os sidde i Theatret med Pietet! Og dog - og dog.....

Fanden dermed - og Fanden dermed og nok en Gang Fanden! Nu véd jeg det! nu har jeg det!... Citat. Gammel Kæmpeviser:

Det var om en Midsommer Nat,
Riddere og Svende skulde gaa paa Vagt.

I Lunden ganger den Ridderdands,
de dandser med Blus og Rosenkrands.
441 For dandser Hr. Hagen med kruset Lok
den fejreste Ridder i al den Flok.

For dandser Hr. Hagen under Sobel og Maar
den fejreste Ridder i Kongens Gaard.

Kongen stander i Lofte,
han hører den Dands over Tofte.

»Hvem er den Ridder, der Dandsen for træder?
hvem er den, der over de andre kvæder?«

»I stander op alle mine Mænd
og Riddere bold!
og træder I mig en Bederdands
over grønne Vold! -«

Kongen ned fra Svalen sprang,
han ganger i Dands ved Hr. Hagens Haand.

Saa herlig dandser han Hagen. -

Ro væk, Manne! - Det skal være et Drama.

Altsaa: Ikke noget Fjølseri med sentimentale Omskrivninger. Kniven lige i Tyndstegen - tschu! Vi vil ha' Middelalderen. Hvad er Middelalderen? Det er Blod, Vin, stærkt Arbejde, Kys, Vold, ingen Grublerier, Trofasthed, Hævn, Glæde og Galgenhumør: ta'er Du min Kæreste fra mig, saa slaar jeg Dig ihjel!...

Men det skal komme Dannerkongen dyrt at staa. Altsaa: det *Givne*, det er - Kongen. Dronningen. Jomfru Else, Dronningens bedste Tærne. Ridder Hagen, Kongens bedste Mand. Narren. Et Dusin raske Svende med Hjærtet paa det rette Sted. En Slyngel, Kongens Fortrolige. Herrer og Damer ved en Banket. Vagt, Drabanter og andet Pak. Saa begynder vi. Det er den blaa Midsommernat.....

Hvorfor »blaa«?

Den virker *blaa*, saadan en Nat: med Længsler og Begær i.

Kongen staar med den anden Slyngel oppe paa Svalen..... Kongen er ikke fra Holmblads Fabrik. Han er en *Mand* - en snavs Karl men med god Fordøjelse, stærk Appetit, ingen Samvittighed - vil drikke al god Vin og favne alle fagre Kvinder.... er endikke ugenégen til at synes om en ung, velskabt Mand.... med andre Ord: en gennemført Æsthetiker - en katholsk Hedning, der elsker den ubundne Skønhedsdyrkelse i hvilken Skikkelse som helst - og som selv har opmuntret Ridder Hagen til, eller i det mindste sét igennem Fingre med at han modtog Beviser paa Dronningens Gunst!

Det begynder ikke konventionelt, hvad?...

Altsaa: - Dernede under den fremspringende Svale ganger Dansen i Rosenlunden! Lad os antage, at der ingen Roser er men des flere Træer. Ridder Hagen danser og synger for. De danser med Fakler i Hænderne. Se Blussene - med et Skær op over Kongens Ansigtstræk. Ser I ham? Han følger med store udhævede Øjne under smalle Bryn de smidige Bevægelser dernede og indsuger Stemmens Velklang. Det er »Bederdands« men ingen Bedemandsdans. Der er Hallo deri, Muskler, Ungdomstrods og Ungdomsglæde. Dette Dusin unge, kraftige Mænd er den endnu uberørte Marv i det halvraadne Dannerhofs Legeme. Endnu véd Ungersvendene ikke, hvad de vil bruge deres aandelige og legemlige Sundhed til. Uvilkaarlig har de sluttet sig om Ridder Hagens Person; uvilkaarlig føler de, med *ham* staar og falder deres Haab om Fremtid - her eller udenfor Riget. Og *han* danser som en ung Hjort, synger som en ung Drossel, ubekymret om Fordærvet, hvis Gift endnu ikke er gaaet ham i Blodet.

Narren staar dernede; han spiller til Dansen.

Oprindelig Munk, godt Hoved, pukkelrygget - eller dog skruttet - bortrømt fra Klostret. Godt og Ondt blandet i ham; man bliver ikke nemt »ædel«, naar man er skævsuldret og naar Folk stedse haaner En; man bider fra sig, man har Galgenhumor; man vilde gjerne kaste sit Had paa denne Hagen dér, men afvæbnes af hans Ridderlighed, hans Ubevidsthed om egne Fortrin, hans Umiddelbarhed. Narren tvinges saa at sige mod sin Vilje til at følge Ridderen som hans Skygge, hans knurrende Hund.... *denne* Herre dér har dog i det mindste aldrig sparket Hunden!

Narren elsker Jomfru Else.

Haabløst - naturligvis. Elskov er en Sygdom, der ogsaa kan trives i Skyggen. Er man Nar og Sanger, saa er man allerede derved dømt. Det er Narrens og Sangerens Sædvane at kæle for en fix Idé. Muligvis *kunde* der engang gives en Chance!...

Og dér borte mellem Rosenlundens Træer stikker et fint, blond Hoved frem.... Jomfru Else titter paa Mændenes Dans!

For da dandser Hr. Hagen med kruset Lok
den fejreste Ridder i al den Flok.

Men aldrig har hun ladet ham forstaa det. Hvor kunde hun? - ak, hun har sét ham engang i Dronningens Nærhed - besnæret, fanget.... og Jomfruens Hjærte har banket som skulde det briste. Er Alt i denne Verden slet? Alt ved dette Hof fordærvet?... nuvel, i sin Jomfruskyld kan man længes - og man kan liste sig hen i Lunden - at se Ridder Hagen danse, at høre hans mandige, glade Stemme i Midsommerens Nat.

Længsler bølger igennem Rosenlunden, til Faklernes viftende Skær, under Dansens elastiske Bevægelser. Hun staar som fastnaglet dér mellem Træerne. Narren har faaet Øje paa hende. Han gør en utaalmodig Bevægelse: - her er intet Opholdssted for unge, uberygtede Jomfruer - *saa faa* som de ere ved Hoffet!... men hun ser ikke paa Narren, hendes Øje følger

Hr. Hagen under Sobel og Maar
den fejreste Ridder i Kongens Gaard.

Kongen staar med sin Fortrolige oppe paa Svalen. Bring mere Vin ud! Han løfter sit Bæger, stryger Fugtigheden af Skægget, føler Velbehaget gennem den stærke Krop, indsuger Faklernes Skær, den muldne, krydrede Aande fra Lund og dampende Enge - peger ned over Tralværet:

Hvem er den Ridder, der Dansen for træder?
hvem er den, der over de andre kvæder?

Den Fortrolige hvisker Kongen i Øret og peger samtidig paa Ridder Hagen, der intet ser, og paa Jomfru Else, som titter frem.

Kongen smiler - springer ned fra Svalen mellem de Dansende - griber Hagens Haand - og under Dans og Sang ved Faklernes Skær fører Kongen de unge Mænd ud af Scenen. Idet Hagen kommer forbi Stedet, hvor Else har skjult sig, standser han og studser - men ud maa han sammen med sine Kammerater.

Kongen og hans Fortrolige drager nu Jomfru Else frem. Hun kan knap holde sig oprejst af Skræk og Undseelse. Kongen overvælder hende paa Skrømt med Bebrejdelser, fordi hun »søger et Sted, hvor ingen Jomfru kommer, og belurer de unge Mænd«. Hun forstaar knap hans Ord. Han morer sig over hende »en saa uskyldig Skønhed i Knop«. Hun vil afbryde - han gør hende en Kærlighedserklæring. Hun vender sig angst - han griber hende ved Armen og siger, at naar hun kan sætte en af hans Vasaller Stævne - en ung Galning, som ovenikøbet har kastet sine Øjne langt højere Steder hen - saa kan hun vel høre og bønhøre Kongen, hendes Herre! Hun vil flygte. Kongen ler, og paa et Vink af ham griber den Fortrolige og hans Folk den afmægtige Pige - og ind bæres hun i Slottet bagefter Kongen. Scenen bliver mørk.

Dronningen træder ind fra den modsatte Side. Hun søger Hagen. Han kommer straks efter, spejdende, med en Fakkell i Haanden. Da han ser en Skikkelse, som halvt skjuler sig derhenne i Skyggen, kaster han Faklen, træder paa den og iler frem. I Mørket omslynger Dronningens Arme ham. Han har troet, at det var Jomfru Else. Maanen bryder frem igennem Lovet. Dronningen bebrejder ham hans Koldsindighed. Er jeg da bleven gammel - er min Skønhed falmet - saa kort Tid siden jeg aabned Dig min Dør?... Han véd intet at svare, kender sig ikke selv, kan ikke komme bort fra Synet af Jomfru Else - og føler dog denne højtstaende Kvindes Ømhed. Han siger, at han frygter! - Hun ler: *Naar* frygted han? - Han taler om »den Ret, han krænker!« Hun ler højt: Ret og Ære her ved dette Hof.....

I det samme høres Jomfru Elses Skrig bag Scenen. Hagen farer sammen: Hørte I... hvem var det? - Dronningen siger spottende: En Kammertæernes Skrig ved min Gemals natlige Drikkelag; - 445 og *det* skulde anfægtejer! Hun har vel god Vilje for ham.... som de alle har.... som jeg har for Dig, Du smukke Mand! Kom!

Natten er kølig, Elskov er varm,
hvor er din Mund - og din stærke Arm?
din brune Nakke, din krusede Lok -
min fejreste Ridder i al den Flok!

Og hun river ham til sig.«.....

IX

Resten af Udkastet var løse Antydninger - hist og her Scenegangen angivet - nogle Vers - Udstregninger - Blækklatte, som var lavet til Hoveder - atter nogle Vers - en Sang - tørre, skematiske Notitser - nogle Tal - og Slutningen (tre forskellige Slutninger).

Men for Gerhard formede sig umiddelbart de to følgende Akter. Næsten uden at vide deraf havde han Pennen i Haanden - og det var som om Papiret slog Gnister. Lampen brændte; Gerhards Pande brændte og hans Indre skælvede. Tankerne jog ham og han jog Tankerne, medens han skrev, hvilede, mumlede og skrev.

Han saa' Banketten for sig i den følgende Akt. Herrer og Damer i Hallen. I Baggrunden danses der, ved Siderne spilles der Bræt og drikkes. Kongens Navnedag - den store Begivenhed. Kongen og Dronningen hver paa sin Side af Salen; bag Dronningens Stol Ridder Hagen, forpustet fra Dansen, forceret oprømt, med Bæger i Haand. Narren ildner, hidser, spotter ved sine Sange - slyngende sine Viser som en broget Traad gennem Banketten, hvor Alt gaar ud paa det Ene: underkaste sig Kongens Vilje, føje hans Luner, og saa tage for sig af Retterne, enhver efter Evne.

Da Kongens Fortrolige føler sig ramt ved et særlig djærvt Hib fra Narren, vil han paa Stedet tugte den Skrutryggede. Hagen lægger sig imellem og frier Narren for Mishandling. Vi Herrer - 446 siger han - faar ikke særlig store Opgaver at bruge vore Kræfter paa; Landet er i Fred; kun Vildtet og vore Damer véd sig ikke sikre. Men at slaa en Værgeløs - som tilmed synger for os - det er ikke Herre-Færd!

Og den lille Flok af Ridder Hagens Trofaste giver deres Bifald tilkende. Modparten truer; man mærker, at Drikkelaget er fremskredet.

Kongen byder Stilhed, rejser sig med løftet Bæger, siger smilende:

Vore store Fædre har været os for store - de tog Løvens Part af Berømmelsen - hvor blev vore Fjender

af? ingen blev levnet os at overmande!

Dog jo: vi har Fjender: de Timer, der keder os; de Bekymringer, der mod vor Vilje rykker os paa Livet; Rynken under Øjet, Furen over Brynet, det graa Haar, den visnende Sjæl - fy! bort med dem! i Leding mod dem! Ingen skaane sig selv - saa lidt som vi skaaner Andre. Med Øjeblikket jages Fjenden paa Flugt. Prise vil vi da Øjeblikket, idet vi nyder det af al vor Formue:

Hvert Vildt er om en Hals,
naar Jagtstaalet blinker;
hver Blomst er tilfals,
naar Jægeren blot vinker;
Livet er et Tavlblæt,
hvor Tærninger triller;
ingen kan vinde,
naar ikke han spiller.

Narren ler højt, da denne Kongens Tale er tilende. Fanfare. Drikkelaget fortsættes.

Men ved Kongens Side sidder Jomfru Else. Ligesom sløvet stirrer hun ud for sig; engang imellem smiler hun aandsfraværende, ler naar de alle ler - bliver pludselig tavs, tager imod et fremrakt Bæger, nipper, giver det hastigt fra sig med en Grimace - og siger til Kongen: Skal Eders Nar ikke synge os en ret fornøjelig Sang? en, som bringer til at glemme!

447

Jo, Nar! siger Kongen leende. Giv os en ret drøj Sang - os, vor Dronning, vor lille Else, vort hele Hof!

Og han smiser i Skægget; og Alle laver sig til at høre noget ret saftigt.

Narren træder frem under Hokusfokus, stemmer sin Luth - og synger en lille troskyldig Sang, som han engang har sunget for Jomfru Else.

Hun rejser sig, gaar ligesom en Søvnægner tværs over Scenen imod Narren, der viger tilbage. Hun kommer til at staa lige foran Dronningen - ser ikke paa hende, men stirrer Ridder Hagen ind i Ansigtet - og med et Skrig styrter hun ned paa Knæ, strækker Armene imod ham, vil tale, men kan ikke.

Han stiller sig foran Dronningen stirrende paa Jomfru Else. Alle er spændt paa denne Scene: - hvad dette muligvis, i Hoffets letfærdige Ensformighed, kan blive til?

Jomfru Else løser et Smykke fra sit Haar, løser sin guldbræmmede Kappe - hastigere og hastigere kaster hun Ringe fra sig, river sin Overkjole af... sigende: Jeg hørte de smaa Fugle synge paa Engene - lad os gaa ud paa Engene, min Elskede, hvor den friske, svale Vind blæser! Jeg hørte Gøgen kukke i den tætte Skov - lad os skjule os dér i Mørket, min Elskede! Men saa vil de onde Folk pege ad os med skæv Mund... lad os derfor gaa til Aaen, hvor Vandet rinder, det dybe, rene Vand - lad os dykke os derned i - dykke os dér tilsammen, min Elskede, og føres langt, langt bort - til det hellige Land!

Dronningen ler højt: Det hellige Land! Herrer og Damer gentager spottende: Det hellige Land! Fanfare.

Kongen raaber leende: Nok - nok, lille Else! Du gøgler næsten saa godt for os som min Nar!

Hvad om vi gav Dig til Narren som hans Frille -
til Omstrejfer-Livet Du passe vilde:
i blotte Særk og paa nøgen Fod
kan hændes Du blev hver en Gøgler god!

448

Narren knæler for Jomfru Else; men Hagen støder ham tilside og rækker sine Arme frem - og hun kaster sig til hans Bryst med det Raab: Frels mig - og frels Dig selv!

Kongen harmfuld frem: Er dette Gilde-Skæmt? I, min Frue! (til Dronningen) tag den Tærne med Jer i jer Badstue - hun er afsindig - lad hende faa en Svedekur - og stryg hende saa til Kagen!

Blæs op, Spillemand! Og I, Ridder Hagen, gaa for i Dansen - hvis I er ved Sans og Samling end!

Ridder Hagen trækker sin Klinge, medens hans Kammerater slaar Kreds om ham og Jomfru Else; og han raaber pegende ud:

Den Dans, jeg danser for,
den træder I mig vel efter;

Fordærvelsen som Giftsvamp
ved Hallens Vægge hæfter;
det var vel en stor Gerning
at rydde den Rede ud -
ædru frygter jeg Kongen,
men drukken jeg frygter kun Gud!

Stor Larm. Stille! tordner Kongen. Vaabnene ned! Alle Kvinder skal forlade Hallen! -

Saa træder Kongens Drabanter frem og afvæbner Ridder Hagen og hans Kammerater. Alle Kvinder forlader Salen - Jomfru Else hændervridende mellem Dronningens Tærner.

Kongen gaar smilende hen til Hagen, lægger sin Haand paa hans Skulder, stryger hans lange, bløde Haar. Kongens Fortrolige hvisker noget - men Kongen slaar op med Haanden og svarer leende: Nej, *den* Hals er for smuk til at snæres af Mestermændens Strikke. Ungdommen tager sig altid Livet for alvorligt. Nu ville vi have god Rus inat, I Herrer! Og hvis Narren dér ikke synger os sin lystigste Vise - saa skal han hænges ved Gry i Galgen, og Ridder Hagen skal selv klynge ham op. Jeg er Konge - jeg er Herre! -

Narren og Ridder Hagen veksler et hastigt Øjekast. Saa synger Narren - synger sig fra Galgen, som han siger. Jubel; alle Bægre svinges.

449

De Tærninger, de trille
i Jomfruens Skød:
om Kvælden Spøg og Favnetag
og Vinen lind og rød!
Til Sengekamret finder jeg
vel Vejen mig tilnød -
imorgen kan I vække mig
ifald jeg ej er død.

O Rus, som giver Døden
i Vinen saa rød:
o hellige Guds Moder, Du,
jeg hviler i dit Skød!
Du stiller hver en Smærte mig,
ja Elskov med tilnød -
kanske den store Vellyst først
begynder ved vor Død.

X

Gerhard var geraadet i det hellige Raseri, det Sjælens Delirium, hvori stor Poesi er skrevet - hvori maaske *kun* Poesi skrives. Som et Lyn fo'r hans Tanker ind i sidste Akt; hans skælvende Haand kradsede med Pennen hen over Papiret; hans Øjne stod fulde af Taarer - han bed næsten sin Læbe igennem forat standse disse Taarer og Oprøret i sit Hjærte. Edith saa' han overalt - hørte hendes Stemme, forstod hendes Sorg, smilede gennem hendes Smil - syntes, at hendes bløde Haar laa tæt op imod hans Kind og at hun hviskede ham Ord i Øret.... og der paakom ham en aldeles forfærdelig Angst for at han skulde blive vanvittig, inden han havde faaet Ordene nedskrevet.

Og under en Pavse, hvor han skyllede Vand i sig af Ulfs Karaffel, saa' han til Vennen, som laa bleg i Dagens gryende Skær, der sivede ind gennem Forhængsgardinets Sprække.... og det var, som om Ulf ogsaa hviskede til ham.

450

Ja ja! mumlede Gerhard; vi er Medarbejdere, to Brødre, Stykker af det samme Menneske - og *dette* er et Menneskedrama - uden Hensyn til Kostumerne - »frisch vom Fass«, som Ulf vilde kalde det!

Og Gerhard skrev - Vers, Prosa, afsnuppede Sætninger, Tirader, Ord, Tegn, som han kun selv kunde tyde
- - - - -

Det er lige før Dagningen. Medens hele Hoffet hviler beruset, har Narren faaet listet Jomfru Else ud fra den sovende Dronning og hendes Tærner. Indgangen til Dronningens Værelser er tilvenstre paa Scenen; tilhøjre Forstuen, som fører til Kongens Sovekammer. I Baggrunden en Balustrade, hvorover skimtes det vide Landskab med Gryets Taager, søvntunge, mørke Skove og dæmpet blinkende Moser og Kær.

Nu følger disse Scener, tæt sammenpressede som Livets Optrin former sig. Og da Gerhard, svedvaad, med svidende Øjne og bankende Tindinger havde lagt Pennen og løb Akten igennem - saa følte han noget i sig, som havde han udført en Gerning - han og Ulf tilsammen!

Narren fører Jomfru Else frem. Hvorhen? spørger hun skælvende. Hun er som lammet af Frygten for Mishandling - og hun frygter denne Pukkelryggedes Selskab dér - og i den svage Dagning synes hun at se Skygger overalt - og ingen Udvej, intet Haab om Frelse bort fra Omgivelserne og fra Erindringen - bort fra sig selv, sin Nedværdigelse, sin Ulykke. Hun peger paa Kniven i Narrens Bælte.... Giv mig den og overlad mig til min Skæbne!

Han knæler for hende, kysser Spidsen af hendes Fod, hendes Kjolesøm.... tilstaar hende sin vanvittige, sin haabløse Kærlighed.... hun hører næppe paa ham, fatter ikke hans Ord - men pludseligt gaar det op for hende: Ogsaa *han* efterstræber mig; - er da Mændene kun rivende Dyr - Kvinden kun Vildtet, det svage Vildt, som ingen Tilflugt véd! Og hun snapper Kniven. Han vrister den fra hende, gemmer den i Skeden - og med inderlig Bedrøvelse fjærner han sig nogle Skridt og giver hende ved Tegn tilkende, at hun intet ondt har at frygte af ham. Hun er sunket sammen. Han nærmer sig atter, slaar Kors for sig, blotter sit Hoved, bøjer sig ydmygt, strør Støv paa sit Haar: Jeg er din Træl, 451 om Du saa vil - din Hund, som skal forsvare Dig med Tænder og Kniv - kom blot, kom! Vi sniger os gennem mørke Skove, over Moser og Kær, som jeg kender, ud over Landegrænsen. Jeg skal synges, betle, rapse Dig Brødet undervejs - synges din Sorg isøvn paa Vandringen gennem de fremmede Lande - indtil vi naa'r Jordans forjættede Vover - hvis hellige Vande skal tvætte Dig. Og friet for Kummer og den nagende Erindring banker Du paa Porten til det Asyl, hvor alle Flygtninge finder Hvile - og jeg bor ved Foden af dit Fristed - og hver Kvæld kryber jeg op i det høje Træ og synger dér din Ungdoms simple Sang. Kom blot, kom!....

Hun løfter sine Øjne og ser paa ham - om hun tør tro ham. Men over Balustraden dukker en Skikkelse frem. Hun vil udstøde et Skrig - men det er Ridder Hagen, som bevæbnet iler frem imod hende, rykker hende op til sig og ind til sit Bryst: min Elskede!

Og Narren kryber helt hen til Siden, krummer sig sammen med Fingerspidserne borede ind i Ørerne.....

Hvor lidenskabeligt strømmer nu ikke disse dæmpet hviskede - stigende og atter dalende Ord mellem de Elskende. Allede *her* synes den hellige Flods tvættende Vande at bølge mellem de to saarede Hjerter. Hvor er Magthavernes Vold? hvor Fordærvsens Gift? Hvad er mægtigt til at lutre, til gensidigt at udsone og tilgive, til at forjætte Fremtiden, som denne alt gennemglødende Kærlighed - de Unges Kærlighed, der i sig indeholder Loven, Mysteriet, Udødeligheden!

Hvor rørende menneskeligt dette den Enes Skriftemaal, som den Anden stedse afbryder med at bekende *sin* Skyld - den, *hun* bortkysser under Taarer, medens hun blot beder ham tænke paa sin egen Frelse!

Vor Frelse - svarer han - den ligger stedse forud for os; maa hver Dag gribes med fornyet Frejdighed og Livsmod, gennem Kamp og gennem Taalmod, i Lidelse og i Lykke - indtil den stærke Død en Kvæld siger sit: Nok! Gaa nu ind tilsammen til den store Hvile!

Følger Du mig, min Elskede? spørger han.

452

Ja ja, min Elskede! jeg følger Dig gennem Livet til Døden. Vi følges tilsammen til Jordans Flod - hvor Livet begynder fra nyt af Og rækker vi ikke saa langt, sygner vi hen undervejs, saa har Du dit Sværd til os begge! svarer hun.

Ej hvad! raaber han muntert. Mit Sværd har først et Ærind her!....

Narren er sprunget op. Dagningen falder paa. I det første Morgenlys kommer de søvndrukne Kammersvende frem paa Tærsklen til Kongens Forstue - og ligeoverfor kommer Dronningen frem fra sine Gemakker. Hun raaber bydende til Kammersvendene, at de skal gribe de To..... men op over Balustraden svinger sig de kraftige Skikkelser af Ridder Hagens bevæbnede Kammerater.

Spillet er ulige, min høje Frue! siger Ridder Hagen, imedens hans Folk griber og binder Kammersvendene. Og I selv, Frue! skift Elsker - som I skifter Dragt - men tag ham dennegang ældre og erfaren, at han intet fortryder og ikke ønsker sig nogen Forandring. I har min Velsignelse. Gaa saa ind og stæng eders Dør - thi her vil falde svær Dugg!

Hun slynger en Fornærmelse imod Jomfru Else og ham. Galne Kvinder skal Narre tæmme! siger Ridder Hagen. Nar! knebl Hendes Naade - skyd hende blidelig ind ad Døren - og stæng for!

Hestene venter, Herre! raaber en af Hagens Folk utaalmodig.

Pest og Plager følge jeres Hovspor! raaber Dronningen. Gid Sygen slaa den Skøge dér - og Lamhed lægge Dig øde, Ridder!....

Kongen frem paa Tærsklen, halvt paaklædt, med Sværd i Haand: Hvem bander saa aarle og stygt i Kongens Gaard? Vil I drage af Landet, Ridder Hagen, saa tag min Velsignelse med! Holla, alle mine Folk!....

Og Kongen springer ned og frem.

En Bederdans! en Bederdans! raaber Narren under Krumspring svingende sin Kniv. Kongens Fortrolige frem; Narren saarer ham. Kongen hugger til Narren; Ridder Hagen afbøder og siger: Giv mig frit Lejde til Middagstid, Herre! - og I skal frit faa Lov at sove Rusen ud! -

453

KONGEN

(fører et Hug imod Ridder Hagen).

Til Helved med Lejde og med utro Vasaller!

RIDDER HAGEN

(støder ham ned; Solen staar op).

Sol over Landet!

DRONNINGEN

(segnende paa Tærsklen).

Kongen falder!

I det indbrydende Sollys svinger Ridder Hagens Folk deres Sværde og raaber:

Til Jordans Flod - til det hellige Land!

Og Narren synger for. Scenen skifter. Den lille Flok, med Ridder Hagen, Jomfru Else og Narren, staar ude i det af Solen tillive vakte Morgenlandskab. Vidt og stort, friskt og oprindeligt strækker Landskabet sig: de søvnaflørede Skove, de bølgende Bakker, den blinkende Fjord - det svulmende blaa Hav i det Fjærne. Uvilkaarligt knæler Skaren, ogsaa Narren bøjer Knæ. Ridder Hagen staar med Armen slynget om den slanke Kvindeskikkelse; han udbryder:

Natten er veget, og Mørket med den,
nu lyser Sol over Landet!
mit dyreste Eje, min Hjærtensven,
der stiger en Dag af Vandet:
der stiger en Dag med en vinkende Krands
omkring sin herskabelig' Pande -
og bor ikke Lykken *her* tillands,
den bor i de fremmede Lande.

Saa ville vi fare, hvor Lykken os Tjeneste byder.

454

Hun omslynger ham og svarer:

Saa ville vi fare, hvor Lykken bor,
dog derpaa ville vi lide;
ej Lykken er fledført til Hav eller Jord,
den bor ved vor nærmeste Side,
den bor os imellem, i Fryd og i Nød,
i onde og gode Dage -
saa længe vi staar i vor Kærligheds Brød
al anden Lykke vi vrage.

Saa ville vi tjene det Herskab, som helst vi begærer.

Narren falder ind:

Lykken har ej sit blivende Sted,
skifter som Solen og Vinden,
svinder med Rødmens paa Kinden
- Narren følger med.
Flyr han, stolt Høg, fra sin Due en Dag,
ej hvor den Due blir myg og spag
- Narren følger med.

Pjuskede Fjer i de skinnendes Sted,
Taarer i Hjærtet og Øjet,
ak, hvor den Elskov har løjet
- Narren følger med.
Ingen forlanger af Narren hans Tro,
nu er vi lige, vi pjuskede To
- Narren følger med.

455

Men Ridder Hagen slutter smilende:

Mit Høgebo, mit Ridderhus,
det vil de jævne her i Grus;
mit Sværd kan Stridsmænd sløve mig,
mit Liv kan Fjender røve mig;
der blir fra min Herrestands Dage
Kærligheds Nar tilbage!

Og som jeg var en Nar dengang
i Dansen jeg ved Hove sprang,
saa bytter glad mit Herresværd
med Brixen jeg i Narrefærd:
Skælmernes Konge vog jeg,
til Nar min Elskede slog mig!

Jomfru Else omfavner ham hæftigt. Narren rynker Panden - farer sig med Haanden over Øjnene - rækker ham med en Grimace sin Bjældehue, sigende:

Herre - Kammerat - jævnbyrdige Mand;
velkommen i *min* - i vor ur-gamle Stand!

Koret:

Til Jordans Flod - til det hellige Land!

- - - Gerhard var ophørt at skrive, Lampen gaaet ud; Solen havde længe lyst gennem Forhængsgardinet og fyldte det lille Værelse med gule, varme Reflekser. Ulf laa paa Sengen og sov, med Tæppet slaaet over sig.

Der var en Haand, som famlende lagde sig paa Gerhards Skulder. Han saa ivejret.... havde han sovet? Madam Ravn stod ved Siden af ham, og hun spurgte ham dæmpet:

Har De arbejdet hele Natten? Har De maaske hjulpet Brynjulfsen?.... Han trænger vist til det! -
456

Gerhard nikkede: Ja, jeg har hjulpet vor fælles Ven - det vil sige, jeg har blot fortsat, hvor han har begyndt. Nu skal vi ordenlig arbejde sammen. -

Hun bøjede sig dybere ned over Gerhard og sagde blødt: De holder meget af ham.... De er en god Mand! Herregud, om De blot kunde blive her hos os.... men trænger De nu ikke til Kaffe? -

Gerhard saa' paa hende - tog hendes Haand, og med en lille Sitren ovenpaa Nerveanspændelsen og den afbrudte korte, faste Søvn, endnu næppe fuldstændig vaagen spurgte han hende efter en pludselig Indskydelse:

Er De.... er Ulf Brynjulfsen Deres.... er De ikke i nær Slægt?....

Han er min Søsters Søn! var hendes Svar.

Gerhard rejste sig.

Hun tog ham stilfærdigt om hans Arm og hviskede: Lad os ikke vække ham. Kom med mig nedenunder. Matthias sover endnu. Jeg skal lave Dem Kaffe ude i Køkkenet - og dér vil jeg tale med Dem.

De er en god Mand!.....